

CIVILIZAȚII DISPĂRUTE

Profesor coordonator:

Rados Maria

Președinte:

Călin Cristian

Vicepreședinte:

Negruțu Cristina

Redactor șef:

Maximiuc Ioana

Grafică:

Andrici Cezar

Oarză Angela

Fotografii:

Călin Cristian

Ioan Suflet

Lupu Gheorghe

Liceul Teoretic de Informatică

„Gr. Moisil”, Iași

<http://liis.ro/~istorie/>

Ediția Ianuarie 2014

Civilizații care sfidează timpul

Nimic nu e irelevant într-o lume în care lucrurile efemere sunt cele mai durabile și în care nimic nu mai dispăre de fapt. Ne raportăm la generațiile anterioare cu o frecvență mai mare decât am vrea să acceptăm, realizăm pe măsură ce creștem că suntem definiți de istoria personală și că ne sintetizăm viitorul pe fondul unui trecut plin de victorii și eșecuri. În încercarea de a face o incursiune în istoria celor care și-au depășit condiția efemeră, căutăm să găsim moduri în care să o materializăm și să o suprapunem peste cea a zilelor noastre. Astfel, nu ne rămâne decât să medităm la propria efemeritate și la modul în care generațiile viitoare își vor aminti de noi în momentul în care și acesta civilizație va fi dispărută.

CUPRINS

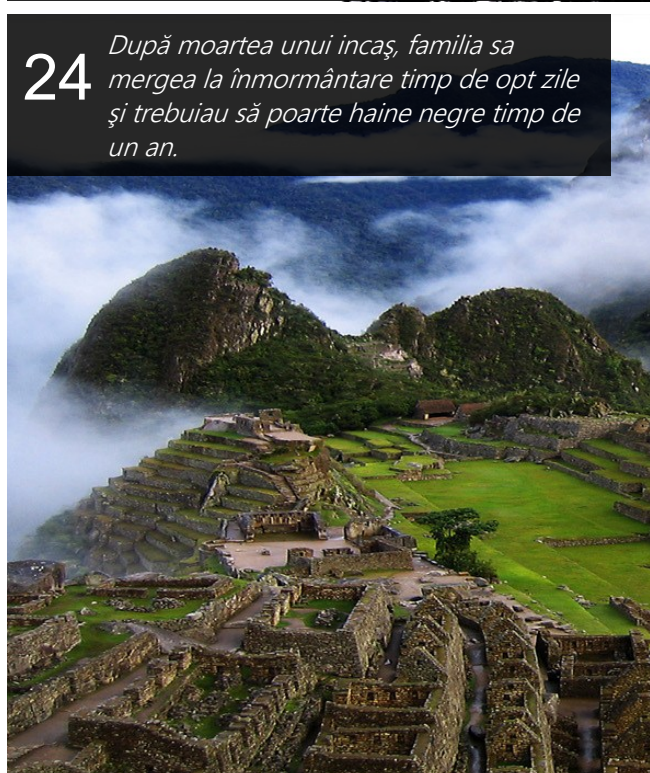
- 6 Aztecii
- 10 Celții
- 14 Civilizații dispărute
- 16 Egiptul Faraonilor
- 20 Hitiții
- 24 Imperiul Inca
- 30 Insula Paștelui
- 34 Cultura și civilizația Maya
- 42 Cine au fost Vikingii?
- 46 9 octombrie - Ziua comemorării victimelor Holocaustului
- 48 Bibliografie

30 *Un lucru straniu despre statui este faptul că ele nu arată în felul în care cei mai mulți dintre noi cred.*

42 *Cunoștințele lor le depășesc cu mult pe cele ale altor popoare, cel puțin la nivelul tehnologiei.*

24 *După moartea unui incaș, familia sa mergea la înmormântare timp de opt zile și trebuiau să poarte haine negre timp de un an.*

34 *Ocupația spre care mayașii aveau cea mai mare înclinație era comerțul.*

20 *Prăbușirea regatului hitiț a condus la apariția, în spațiul dominat de acesta, a numeroase state*

Aztecii

Aztecii- nume derivat din Aztatlan sau Astlan, legendarul lor loc de origine- au fost ultimii veniți și ultimii stăpâni ai Podișului mexican. Astfel, ei au putut beneficia de vasta și îndelungată experiență culturală a predecesorilor lor de pe Podiș. Dar toate elementele împrumutate au fost sintetizate, asimilate și reelaborate într-o formă mult mai complexă decât a celorlalte popoare. Deși un popor puțin numeros, aztecii au reușit să pună bazele unui imperiu puternic în doar câteva decenii, cu o capitală de proporții pe care aproape nici un oraș din Europa aceluia timp nu le avea.

În jurul anului 1100 au fost "conduși" spre un "pământ al făgăduinței" de zeul lor protector Huitzilopochtli. Aveau o organizare tribală și erau guvernați de preoți, jertfeau

copii zeului ploii și credeau în venirea lui Quetzalcoatl- Mesia salvator.

Sensul sacrificiilor

Pentru azteci actul sacrificiului uman era un act de cult care a căpătat proporții inimaginabile- a fost aproximat un număr de 20 000 de persoane anual. Victoriile, sărbătorile sau înmormântările erau toate considerate un pretext pentru a aduce sacrificii umane. Erau convinși că singura soluție pentru a evita foametea și molima, pentru a asigura supraviețuirea poporului aztec, pentru a avea recolte abundente sau pentru a obține victoria în războaie era să sacrifice cât mai multe ființe umane. Victima însăși era convinsă că prin sacrificarea sa unui zeu urma să devină o

parte din divinitate. Prin urmare, prizonierul se considera favorizat, un ales de respectivul zeu, iar sacrificiul devenea aproape un act voluntar.

Obiceiuri și ritualuri

Momentele mai importante din viața aztecilor erau însoțite de ritualuri și obiceiuri ciudate.

Ceremonia botezului consta în rugăciuni, invocații, consultarea horoscopului, afundarea noului-născut într-un vas cu apă, după care i se da un nume. Băieții primeau numele unui animal, iar fetele nume de flori, stele sau păsări. După care, trei copii mai mari alergau pe străzile orașului strigând numele noului-născut.

Căsătoria era permisă numai cu un membru al altui clan. După petțirea fetei de către o

bătrână a clanului și după consimțământul ambelor familii, mireasa era adusă în cârcă de pețitoare în casa mirelui. Ceremonia consta în numeroase cuvântări și în consumarea din abundență a unei băuturi alcoolice.

Funerariile unui om de rând erau simple. Cadavrul era ars pe rug, împreună cu mai multe obiecte ce îi aparțineau. Funerariile unei căpetenii erau grandioase și barbare în același timp. Corpul era acoperit cu 20 de mantii ornamentate cu aur și i se tăia o șuviță de păr pe care familia urma să o păstreze. Apoi erau sacrificați un număr mai mare de sclavi.

Îmbrăcămintea și podoabele

Atât bărbații cât și femeile îmbrăcau poncho –o bucată de stofă pătrată, în mijloc cu o deschizătura prin care intra capul, ale cărei colțuri cădeau în față și în spate. Bărbații purtau în loc de pantaloni o fâșie lungă de material, bogat împodobită la capete și un fel de manta – care se poartă și astăzi în Mexic. Femeile purtau o fustă lungă până la glezne și o cămășă fără mâneci.

Tatuajul, vopsitul părului, pilirea dinților și fardurile au fost adoptate de azteci mai târziu, în special de femeile nobililor. Războinicii își tatuau fața și corpul cu linii imprimate cu praf de pirită. În loc de cercei, aztecii purtau în urechi niște betișoare de lemn. Numai regele avea dreptul să poarte, traversându-i septul nazal, un bețișor fin de turcoază. Pe câmpul de luptă uniforma și podoabele aveau

Anual erau sacrificați 20.000 oameni, care erau adesea și mâncați

rolul de a-l impresiona pe inamic.

Locuința. Palatul suveranului

Locuința marei majorități a aztecilor era foarte rudimentară, o colibă acoperită cu stuf, cu pereți din tulpine de trestie, fără ferestre, cu vatra de gătit afară, în curte, unde se afla și un coșar pentru porumb, dar și o construcție primitivă

pentru baie cu aburi, ce avea pe lângă rolul igienic și terapeutic, rol în purificarea ritualică înaintea unor ceremonii. Aztecii, indiferent de clasă socială, se trezeau când din Marele Templu se bătea toba mare din lemn. Primul lucru făcut dimineața de azteci era baie cu aburi, într-o vreme în care europenii nu făceau baie nici o dată pe lună.

Locuințele celor mai înstăriți

Aztecii aveau un sistem de scriere avansat, folosind o formă de scriere pictografică

erau din piatră brută sau cărămizi din lut uscat la soare, cu mai multe încăperi, o curte interioară, dar mobilierul redus la minim. În schimb, palatele înalților demnitari și în primul rând palatul regal erau de proporții vaste și de un lux uluitor.

Credințele religioase. Casta sacerdotală

În panteonul unei civilizații a cărei economie era bazată pe agricultură, majoritatea zeităților erau personificări ale forțelor naturii, cel mai popular, dar nu și cel mai venerat de preoți și nobili era Tlaloc, stăpânul tunetului, fulgerului, grindinei și zăpezii. Divinitatea supremă, însă, era Huitzilo, Soarele care se lupta cu noaptea, luna și stelele în fiecare seară.

Casta sacerdotală era cea mai influentă, dar și cea mai numeroasă formă religioasă, numărul divinităților cărora le slujeau acești sacerdoți era imens. Preoții erau pregătiți în cadrul unei discipline extrem de riguroase, împinsă până la cruzime, într-un fel de seminar, unde învățau cântecele sacre, oficierea actelor de cult, noțiuni de aritmetică, astrologie, precum și mânguirea armelor.

Preoții oficiau slujba de două ori ziua și o dată în cursul nopții. Erau prezenți în viața

clanului, tot ei se ocupau și de instrucția copiilor nobililor. Se puteau căsători, dar aveau riguroase restricții în ceea ce privește viața ascetică.

Erau organizați într-o ierarhie rigidă. În fruntea clerului erau doi preoți, de rang egal-Marele Preot al lui Quetzalcoalt și cel al lui Tlaloc. Alte categorii de sacerdoți răspundeau de bunăstarea ornamentelor și bogățiilor sacre ale templelor, de pregătirea corturilor religioase, arhive și mănăstiri.

Artele și arhitectura

Ideologia religioasă a dominat în mare măsură și arta aztecilor, atât în conținut cât și ca destinație.

Un element specific acestei culturi este piramida, care nu are nimic în comun cu piramida din Egipt, era construită dintr-o grămadă de pietriș și bolovani acoperită cu un rând de blocuri regulate sau neregulate, prinse cu mortar. Aceasta reprezenta baza unui sanctuar plasat pe platforma din vârful edificiului, era propriu-zis un trunchi de piramidă, construit după anumite reguli legate de orientare.

Deși din operele aztece din arhitectura civilă nu a rămas aproape nimic, arhitectura religioasă ne oferă o idee clară asupra structurii sale: templele erau întotdeauna sub formă de trunchiuri de piramidă, cu patru sau cinci terase laterale pe unde preoții treceau în solemne procesiuni până ajungeau în vârful piramidei.

Hernan Cortez scria că

monumentele aztece constituiau „unele dintre cele mai frumoase priveliști ale lumii”.

În pictura murală întâlnim episoade din viața zilnică a aztecilor, motive mitologice sau religioase.

De o importanță deosebită sunt conținuturile codicelor din pictura miniaturală aztecă, ce reprezentau ritualuri, date calendaristice, cronologice, grafice, redată în hieroglifică printr-o varietate de tipuri umane, scene cu o perfectă naturalitate, dinamism și un colorit viu.

Aztecii aveau un sistem de scriere avansat, folosind o formă de scriere pictografică

Sculptura

Contribuția artistică cea mai importantă a aztecilor a fost în domeniul sculpturii. În reprezentările care aveau un scop religios tema cea mai frecvent folosită este imaginea soarelui - ca un disc rotund având, în chip de raze, pene în formă de sulite.

Capodopera sculpturii aztece și în același timp o sinteză a concepției lor asupra Universului este faimoasa „Piatră a calendarului”. Este un gigantic disc de piatră cu diametrul de 3,60 m și cântărind 24 tone, în centrul căruia este sculptată imaginea soarelui, înconjurat de imaginile celor patru „sori”. De asemenea sculptura profană este impresionantă, figurile redată fiind de un realism surprinzător.

Întreaga artă aztecă constituie

un tot unitar, este impregnată de simboluri religioase, cu scopul de a evidenția viziunile lor sacre.

Literatura

Aztecii cunoșteau scrierea și citirea și majoritatea ideogramelor acestora aveau semnificații complicate, fiind combinate în diferite serii.

Bogata literatură aztecă este ilustrată prin grandioase legende cosmogonice și mitologice ca legenda Sorilor sau poemul lui Quetzalcoalt.

De o latură artistică superioară este și poezia lirică mexicană. Cel mai de seamă poet este Netzahualcoyotl. Meditațiile sale asupra vieții și morții au accente pesimiste întrerupte de îndemnuri hedoniste.

REALIZAT DE Bodnariu Andreea, Olariu Mădălina și Florean Oana

Celții

Celții erau populații indo-europene ce trăiau în antichitate în centrul și vestul Europei și erau unul dintre popoarele însemnate ale lumii antice. În mileniul I î.Hr., celții ocupau un teritoriu reprezentat astăzi de centrul și sudul Franței (denumită Galia), de Germania și nordul Italiei. Se învecinau la nord cu germanii, la est cu tracii, la sud cu popoarele italice și cu grecii din coloniile grecești.

De unde vin celții?

După spusele lui Timagene, druzii susțineau că o parte din

celți erau indigeni, iar cei care nu erau, proveneau fie din insule îndepărtate, fie din regiuni situate la est de Rin în ceea ce privește originea geografică a celților între Rin și Dunăre, arheologia este de acord. Ei s-au constituit acolo ca un popor distinct în timpul primei perioade a epocii fierului.

Celții se împărțeau în mai multe grupuri: galii se aflau la est de râul Garonne, la sud de râul Seine, plus celții din Germania sudică, Austria, Italia nordică și Spania, belgii erau situați la est de râul Seine până la Elba inferioară, iar din secolul I î.Hr.

chiar până la Rin plus belgii din Britania sudică, bretonii se aflau în restul Angliei și în Țara Galilor, gelii trăiau în Irlanda și Scoția.

Limba Celtică

În sud-estul Irlandei și în peninsulele britanice din sud-vest, s-au găsit, una câte una, un total de 360 de stele funerare, datând din secolele V și VI era noastră, care purtau inscripții într-o scriere până atunci necunoscută. Această scriere era făcută din creștături regulate, de o parte și de alta sau transversal pe muchia pietrei. Descifrarea a fost simplă

cu ajutorul inscripțiilor latinești care dădeau deseori traducerea. Trei liniuțe la dreapta, însemna V, patru liniuțe la stânga era C, două transversale O. Și așa mai departe. Anumite borne ce marcau limita dintre două câmpuri aveau de o parte și de alta inscripționat numele proprietarului.

Semnele **ogamului** erau ordonate în familii de către cinci (cele 5 degete ale mâinii, un element de numărătoare extrem de arhaic), și fiecare literă avea numele unui copac sau al unei plante, ceea ce o lega de lumea vie, de sacru. A era «brad» (ailm), B «mesteacăn» (bethe), C «alun» (coif), etc. Stejarul era sacru pentru druizii care culegeau vâscul din el. Un poem scris de Marie de France, în secolul al XII-lea, menționează ramura de alun, șlefuită și cioplită de Tristan pe care el și-a gravat numele ca să o înștiințeze pe Isolda; este tradiția ogamului.

Societatea celților

Societatea este tripartită, cuprinzând nu trei clase, cum se spune, ceea ce ar putea indica o compartimentare etanșă între ele; ci trei specializări umane: druizii (preoții), cavalerii (combatanții) și lucrătorii manuali. Este o societate fără stat, singurul funcționar care apare este intendentul regelui, în bretonă este numit gourdisten.

Druizii erau punctele cheie ale unității. Imperiul celtic era un imperiu spiritual care-și avea

capitala în teri-toriul carnuților, lângă Saint-Benoît-sur-Loire și toți, inclu-siv belgienii, se îndreptau într-acolo. În Irlanda, organizarea lor ierarhică avea în frunte un «rege al druizilor». Ca să avem o idee despre ce era puterea secretă a druizilor ar trebui să ne imaginăm cum ar arăta în vremurile noastre o societate disciplinată, unită în cuget și simțire, care ar cuprinde întreaga masă a învățătorilor, medicilor, preoților, magistraților, avocaților, precum și o mare parte a militarilor cu grade mari.

S-a insistat mult pe rolul druizilor în calitatea lor de savanți buni la toate, preoți și judecători, filosofi și medici, magiștri și ghicitori sau cea de consilieri politici și diplomați. Dar în general s-a subevaluat rolul avut de druidism ca instituție în sine un rol invizibil, secret dacă vrem, dar care a fost de atare importanță încât putem afirma că, fără druidism, n-ar fi existat niciodată un asemenea grad de unitate celtică.

Druizii erau stăpânii elementelor. Ca precauție în războaie, ei «legau» apa inamicului și dacă era necesar, făceau să țâșnească apă din sol. Ei opreau sau porneau furtuna, limitau sau propagau inundațiile, făceau să cadă ploaia sau zăpada în plină vară. Ei erau stăpânii și preoții focului, în noaptea de Samain, ei erau singurii care aveau dreptul să aprindă focul pentru a arde ofrandele către zei; cei care nu respectau această hotărâre erau amendați. Un alt

foc se făcea la adunarea generală a bărbaților irlandezi și un al treilea în seara de Beltene, în onoarea zeului Bel. În noaptea aceea, în fiecare cătun din Irlanda, animalele trebuiau să treacă printre două rânduri de cărbuni aprinși ca să capete imunitate la boli pentru tot cursul anului.

Conform istoricilor, stilul de luptă al celților era unul care se baza, în mare parte, pe intimidarea inamicului. Dacă până în secolul IV î.Hr., aceștia alegeau să lupte complet goi, singura diferență dintre nobili și războinicii de rând făcând-o colanele din aur sau bronz pe care liderii armatelor le purtau la gât, celții vor inventa, după această dată, armura alcătuită din inele de fier precum și coifurile solide împodobite cu motive zoomorfe menite să înspăimânte adversarii.

Succesul celților pe câmpul de luptă se baza pe o strategie simplă: aceea de a stârni groaza adversarilor și de a-i sili să se retragă. Înfruntările erau precedate de sunetul înfricoșător al carnyx-urilor, instrumente muzicale asemănătoare unor tuburi verticale, dotate în vârf cu reproduceri ale unor capete de mistreț sau de șarpe. Se spune că sunetul acestora era asemănător zgomotelor emise de sălbăticiunile cuprinse de furie. Urmă apoi o etalare a strigătelor războinice și a injuriilor aduse inamicului pentru ca, la un semn, cei mai robuști și mai viteji dintre războinici să se arunce asupra armatei adverse. În urma lor, venea gloata dezlănțuită a

celților. Dacă o astfel de strategie dădea greș prima oară, luptătorii se retrăgeau pe pozițiile inițiale și, pur și simplu, o luau de la capăt.

Ceea ce avea, însă, să îi oripileze pe romani era practica străveche a celților de a colecționa capetele războinicilor adversi, demni de apreciere. Historia, lucrarea istoricului Diodorus Siculus, descrie detaliat această practică macabră: „Ei retează capetele celor învinși pe câmpul de luptă și le leagă de gâtul cailor sau de centura de la brâu. Acasă le îmbălsămează în ulei de cedru și le păstrează în cufere pentru a le prezenta cu mândrie oaspeților, spunând că unul dintre strămoșii lor, tatăl sau chiar ei înșiși au refuzat sume mari de bani pentru ele. Unii dintre ei se laudă chiar că au refuzat echivalentul în aur al greutateii capului”.

Nu se știe exact momentul în care celții au început să colecționeze capetele învinșilor. Cert este că în credințele acestora, sufletul, sau ceea ce numeau ei suflet, sălășluia în capul unei persoane. Astfel, păstrarea craniilor războinicilor demni de respect nu însemna numai o etalare a curajului ci și o practică prin care virtuțile învinsului reveneau învingătorului. Celții mai erau convinși de faptul că, expunând capetele adversarilor în curtea casei sau la granițele țării, acestea vor începe să strige în momentul în care inamicii intenționau să se apropie, alertând pe cei care le dețineau. Dovadă stă și străvechea legendă celtică în care capul uriașului Bran cel Binecuvântat,

protectorul Britaniei în vremuri imemorale, a fost îngropat pe malul Canalului Mânecii pentru a-i proteja pe britoni de orice invazie venită de pe mare.

Religia Celtică

Religia celtică avea două nivele, nivelul esoteric și nivelul popular, ca majoritatea religiilor vechi. Nivelul superior presupunea o metafizică ce a fost eronat comparată cu metafizica lui Pitagora. Nivelul inferior cuprindea o mitologie accesibilă înțelegerii populare și un ansamblu de ritualuri și de obiceiuri care incorporaseră elementele tradiționale cu vechime chiar din epoca neolitică, provenind din cultul solar, lunar și teluric. De vechile culturi agrare țineau culturi cum ar fi cel al apelor, al copacilor și al divinităților-mamă. Magia a avut întotdeauna un rol de sprijinire a religiei celtice, formând un vast sector de practici care pătrundeau în toate activitățile cotidiene astfel încât s-a putut afirma că civilizația celtică era de tip magic. Formula este excesivă, pentru că nimic nu ne autorizează să credem că magia ar fi avut vreodată în Celția continentală importanța pe care a avut-o peste mare, în mod special în Irlanda. Unii văd în această invazie târzie a magiei în druidism un semn evident de decadentă din care au profitat din plin propovăduitorii creștinismului.

Ritul, în vechile religii, nu lăsa loc unei efuziuni a spiritului. Era desfășurarea unei tehnici verificate în scopul obținerii unui fenomen dorit. Preotul păgân

nu cerea credință în dogmă, ci respectarea ritului. Rugăciunea care în stadiul ei superior este căutarea uniunii mistice și la nivelul inferior este un apel la mila divină, era necunoscută.

Modestele monumente materiale ale cultului druidic ne sunt cunoscute. Sunt mici temple în lemn o singură piesă modestă ce conține o efigie divină, înconjurată de un peristil, fanumul, deseori așezate pe o înălțime sau înconjurată de o palisadă sau de un șanț. Erau mai degrabă niște adăposturi decât niște biserici. Ceremoniile de cult aveau loc în poienile unor păduri consacrate care luau numele de nemeton, sanctuare.

Cu toții știm ce este Stonehenge și misterele care acesta nu dorește să ni le arate. Se spune despre Stonehenge că a fost construit de însuși druizii, rolul său fiind la practicarea anumitor ritualuri de către druizi. Datarea acestei capodopere nu este exactă, multe idei

arătându-ne că această minune este mai veche de însuși celții, iar altele ne spun diferite teorii legate de datarea acestor pietre, de la 10.000 de ani î. Hr. la 4.000 de ani î. Hr. . Încă nu se știe exact despre aceasta mai nimic. Cercetătorii au descoperit în jurul acestui megalit diferite oase de animale, vasuri de ceramică, arme și foarte multe obiecte pe care celții le foloseau pe timpul acela. Unii cercetătorii în final spunându-ne despre Stonehenge că a fost construit de către celți pentru a servi scopurilor acestora.

Sacrificiul era principalul act al

cultului, comportând trei motivații posibile. Darul uman în schimbul darului divin, caz în care victima era onorată ca un erou căzut în luptă. Rit de purificare prin criminalii sau prizonierii de război care simbolizau murdăria tribului. Sacrificiul pentru potolirea zeilor. Obiceiul de a înhuma cadavrul unei victime în fundația unui zid se păstrează chiar și în legendele celților creștini.

În mitologia celtică, Dagda este zeul-tată, soțul zeiței Morrigan și tatăl zeiței Brigit, care domnește asupra tuturor celor create și se manifestă prin fulgere sau tunete și prin razele luminoase create. Deține un ciomag care are un capăt care ucide și unul care învie, precum și un cazan magic. Dagda

posedă și o harfă fermecată, care provoacă auditoriul, rând pe rând, într-un plâns irezistibil, apoi un râs nebun și un somn profund. Are numeroși copii, dintre care cel mai important este Oengus, zeul dragostei și al soarelui. În Țara Galilor, Dagda este întâlnit sub numele de Gwydion, iar în Galia cu numele de Sucellos.

În mitologia celtică, Morrigan sau Mórrígan ("regină mare") este, împreună cu Badb, o zeiță a războiului, supraveghetoare a acestuia. Participarea ei este foarte căutată pentru a ieși victorios dintr-o luptă. Ea este totodată o iubitoare a distrugerii și de aceea are obiceiul de a ațâța combatanții. Este o regină a fantomelor, fiind asociată corbilor. Ea și Bobd pot apărea pe câmpul de

luptă sub forma a trei ciori.

Brigit (Brede) este zeiță celtă, fiica zeului Dagda și a zeiței Morrigan; ocrotitoarea poeziei și barzilor celți, iar mai târziu zeiță a fertilității a recoltelor și a focului. Romanii o numeau Brigantia, de unde și triburile celte ale Țării Galilor au fost numite brigantes. O dată cu expansiunea creștinismului, zeița Brigit devine sfânta Brigitte.

REALIZAT DE Gorgan Răzvan-Gabriel, Gorgan Daniel-Mihai și Croitoru Alexandra-Diana

Civilizații dispărute

Căutând cicluri

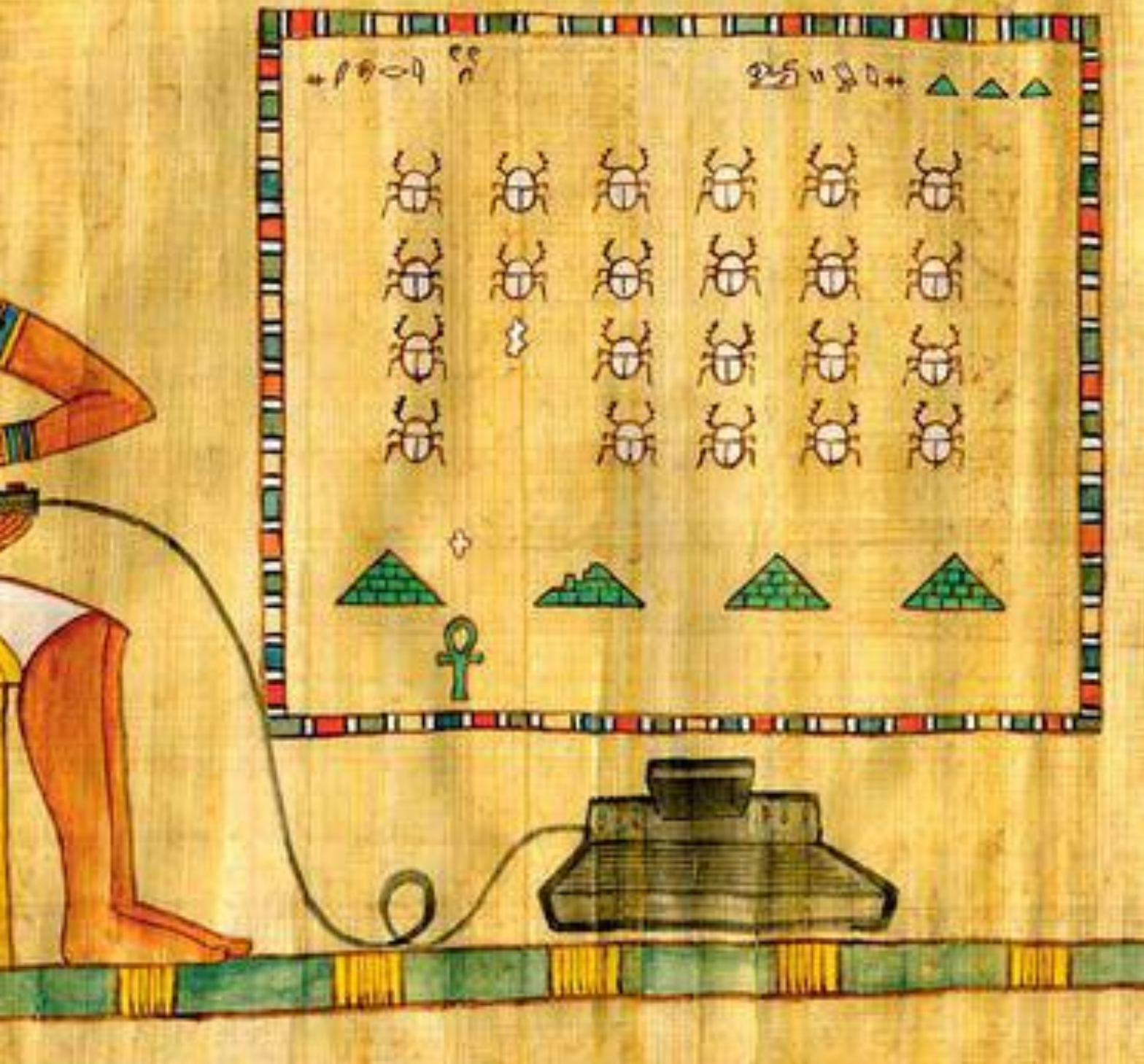
Civilizații dispărute... De ce ne interesează poveștile astea? De ce s-au chinuit atâția oameni deștepți, atâția istorici, cercetători, arheologi, să descifreze poveștile pe care le-au găsit scrise în piatră, papirus sau viu grai? Eu cred că din cauză că au văzut acolo povestea finită. Cercul întreg. Civilizații de la început, până la apogeu și declin. Astăzi, nu ai cum să vezi povestea finită. În civilizația noastră, istoria încă se scrie. Războaie încă se duc, documente încă se semnează. Apogeul nu e identificat deocamdată, poate e acum, poate a trecut, poate declinul e aproape, poate nu, poate o să vină peste un milion de ani, poate mâine. În firea lor, oamenii păstrează o nevoie pentru povești întregi. De asta ne uităm la filme, de asta citim cărți, de asta ne ascultăm bunicii... Pentru că în noi rezidă, dincolo de nevoia de epic, necesitatea de a vedea imaginea de ansamblu. Și interesul rămâne viu în principal din cauza tuturor similarităților izbitoare care, în paralel cu poveștile celor care și-au scris istoria, se regăsesc în istoria pe care încă o scriem. Învățăm să ne desenăm cercul.

Ce învățăm? Părerea mea e că în fiecare dintre poveștile acestor

civilizații sunt comune trei coordonate care le definesc: limba, tradițiile, religia. Asta aveau toate. Fiecare dintre ele avea o limbă. Mai sunt locuri unde descendenți ai celor ce au trecut încă mai cunosc câte ceva din acea limbă. Era unică în felul ei, chiar dacă irelevantă pentru noi. Toți aveau tradiții. Acum, nu ne mai pasă de tradiții, avem impresia că ne limitează și că ne trag în jos, dar pentru ei erau totul. Erau o dovadă incontestabilă a perpetuării. Era vocea bătrânilor, era vocea pe care o auzeau cei care aveau să vină, erau lucrurile pe care trebuiau să le facă pentru a arăta că se identifică cu comunitatea, că au identitate, că aparțin de ceva. Ce e mai incontestabil ca nevoia de apartenență? Spune-ți-mi că voi nu știți ce e aia. Da, spuneți-mi ca sunteți independenți, că nu vă trebuie nimeni și că nu sunteți definiți decât de propria individualitate. Enervați-va. Și duceți-vă să le spuneți celor din grupul vostru după aia ca ați găsit aici o ineptie... Nu puteți să faceți asta. Nu, pentru că toți aparținem de ceva. Suntem animale sociale. Suntem sclavi ai tradițiilor, doar că acum ele se scriu altfel. Pe altfel de pereți. Nu mai scrijelim pe piatră, scrijelim pe mouse. Apăsăm butoane. Iar religia... Poate

existau atei și în rândul mayașilor. Poate erau și daci care îl luau peste picior pe Zamolxe. Un lucru e clar : în capul oamenilor din toate timpurile există o casuta care trebuie umplută cu ceva în care să creadă. Altfel nu imi explic : de ce toți, fără excepție, au încercat să își caute zei? De ce la un moment dat, raspunsurile la întrebările pe care și le puneau deveneau inerente și trebuiau să tindă la ceva? Pentru că e firesc, pentru ca e o necesitate

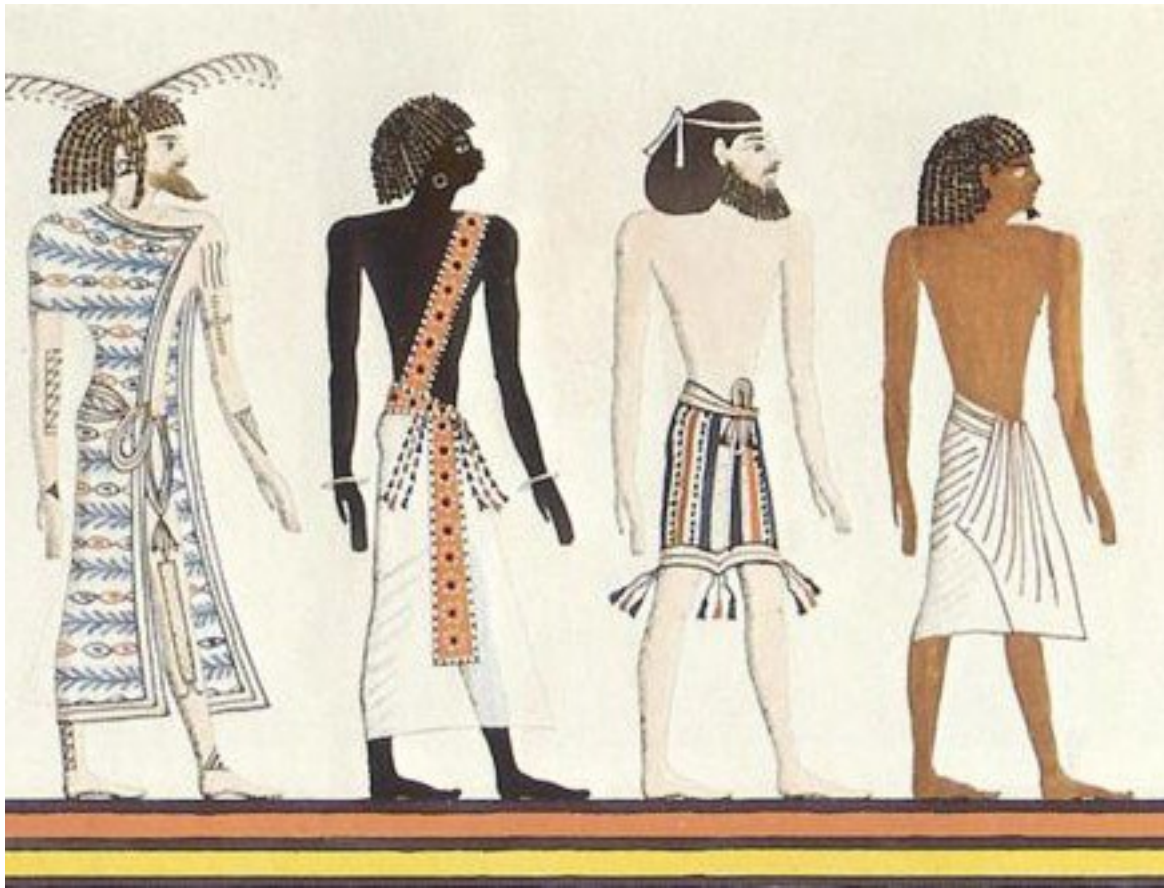
fiziologică, știu eu, o reacție chimică, o punte în creier care avea nevoie să se raporteze la o explicație pentru motivele existenței lor. De unde am venit? De ce suntem noi aici? Aparent, cel mai la îndemână răspuns era : "Păi, evident, ceva ne-a creat. Nu suntem noi așa de capabili să înțelegem că o fi fost vorba de evoluție, nu, mai mult ca sigur ne-a creat *cineva*, o ființă supremă, probabil tot aceea care aduce și ploaia. Poate soarele însuși. Poate ar

trebui să facem un sacrificiu uman și să îi mulțumim. Sigur o să aprecieze niște sânge. Cu ocazia asta, ce-ar fi să facem și un altar? Sigur va fi încântat. Probabil va face să ploua și mai mult și vom avea și mai mult de mâncare." Asta e : limbă, tradiții, religie. Definiția restrânsă pentru civilizația rudimentară.

Haideți să citim articolele care urmează. Să le dăm o șansă. Să ne uităm la axa lor și, poate, o

să ne dăm seama cam pe unde suntem noi situați. Poate mai găsim vreun calendar interesant și vedem când e următorul sfârșit al lumii. Poate statuile lor o să ne inspire ceva, *orice*. Poate o să putem să percepem imaginea de ansamblu. Să găsim povestea finită. Cercul complet.

REALIZAT DE Negruțu Cristina

Diversitatea nuanțelor de piele, hieroglifă

Egiptul Faraonilor

Problemele politice recente din Egipt au arătat trista condiție a ceea ce a fost unul dintre cele mai puternice imperii care a existat vreodată.

Majoritatea manualelor de istorie descriu Egiptul Antic ca o civilizație dominantă care, pentru mai mult de un mileniu, a fost punctul maxim de dezvoltare științifică, culturală și politică al omenirii. În fiecare an, milioane de vizitatori admiră piramidele care se ivesc dintre dunele Egiptului, se miră de rămășițele mumificate ale faraonilor antici sau de alte artefacte și monumente, dovezi

ale puterii avute odată de această civilizație.

În schimb, cea mai izbitoare fațetă a istoriei egiptene este oprirea ei bruscă; nu ne rămâne decât să ne întrebăm, ce s-a întâmplat cu faraonii egiptului antic?

Egiptenii contemporani, până la urmă, nu par a fi descendenții acelei civilizații antice care au construit piramidele, sfinxul sau alte structuri monumentale. Aparent nu mai au nicio conexiune cu popoarele care au produs nenumărați pionieri în artă, matematică sau știință în general. Egiptul zilelor

noastre este locuit de arabi. Înaintea lor a fost sub control britanic; iar înaintea englezilor Egiptul a fost controlat de numeroase popoare musulmane, inclusiv de către Imperiul Otoman. Mai devreme de atât, Egiptul a fost controlat, pe rând, de către romani, greci și persani.

Ce s-a întâmplat cu Egiptul Antic? Acel Egipt, aparent, a disparut fără urmă de pe fața pământului. Nu v-ați întrebat niciodată de ce?

Cine au fost Egiptenii Nativi?

Exista o mare dilemă printre istorici asupra aspectului rasial al egiptenilor. Celebrele hieroglife arată că exista un amestec de persoane caucaziene (albe) cât și de persoane negroide - de culoare, chiar în mai multe nuanțe diferite.

În secolele XIX și XX, când s-au descoperit artefacte care indicau prezența faraonilor de culoare, istoricii și arheologii cu prejudecăți au ascuns inițial acest fapt. Abia în ultimii 40 de ani arheologii au reînviat povestea lor și au ajuns să

recunoască faptul că faraonii de culoare nu au apărut de nicăieri. National Geographic a publicat un articol care atestă prezența civilizației africane care a prosperat pe malurile sudice ale Nilului, datând chiar din primele dinastii egiptene. Până și în Biblie, Egiptul era cunoscut inițial ca „tărâmul lui Han”; Noe era tatăl lui Han, iar cel din urmă este descris ca tatăl unei civilizații de culoare. În ediția standard revizuită a Bibliei, tărâmul lui Han este identificat ca fiind regiunile „Kush, Put, Egipt și Canaan”.

Deci, când vine vorba despre Egiptul antic, Biblia și știința

sunt de acord – Egiptul timpuriu (ca și restul Africii) era, în mare parte, compus din oameni de culoare.

Expansionism și asimilare

În perioada Noului Regat (între acum 3500 de ani și acum 3000 de ani), Egiptul ajunsese să fie o superputere care se întindea la extrema sudică până în regiunea Sudanului, iar la cea nordică, înspre granițele Turciei moderne. Această perioadă a fost foarte prosperă, în mare parte, datorită unor doi strategii militari straluciți: Amenhotep I și succesorul lui, Thutmose I.

Amenhotep a găsit primul soluția pentru a asimila triburile izolate din deșert; în loc să-i depășească numeric, el a construit baze militare în jurul oazelor de importanță crucială pentru acele triburi. Din cauza lipsei de apă, inamicii erau obligați să se alăture Egiptenilor.

Thutmose a fost un expansionist prin excelență. El a dus această practică atât de departe înspre sud încât soldații lui, obișnuiți cu ariditatea tipică zonei de ecuator, au fost atât de uimiți să vadă pentru prima dată în viața lor ploaia, încât au descris-o ca „Nilul care cade din cer”. Comparativ cu alți cuceritori ai lumii, egiptenii aveau un plan de guvernare pentru noile teritorii foarte uman și bine gândit. Orașele cucerite nu erau distruse, ci doar trecute sub proprietatea faraonului. Liderii locali rămâneau neschimbați, dar li se luau urmașii – nu permanent – ci temporar, pentru a fi educați de către egipteni, astfel ca ei să adopte modul egiptean de a fi.

Egiptul a fost mai mult decât o națiune. De-a lungul vremii s-a transformat într-o cultura mixtă, cu influențe multilaterale, cu o populație diversă, culturalizată și familiarizată cu științele pe atunci moderne. Ce s-a întâmplat oare mai departe?

Dispariția bruscă a Egiptului

În ciuda multitudinii de documente disponibile istoricilor moderni, este foarte dificil să găsești un punct specific pe axa timpului din care Egiptul a început să

decadă. La fel de dificil este să găsești un motiv concret. Pentru a ne apropia de unul dintre ele, ne îndreptăm spre Egiptul modern. Problemele politice ale Egiptului contemporan sunt similare cu cele ale Egiptului antic: regim autocrat, corupție la nivel birocratic și inegalitate economică substanțială.

Dacă am încerca să găsim un eveniment care să fi acționat ca un catalizator care a declanșat decăderea Egiptului antic, am fi duși către domnia faraonului Amenhotep IV, între 1370 și 1353 î.e.n. Amenhotep a decis să altereze radical societatea egipteană și să își consolideze puterea prin schimbarea de demult stabilitei religii clasice egiptene. El și soția lui, Nefertiti au interzis venerarea anumitor zei și au forțat o religie nouă, bazată pe venerarea unică a lui Aten, regele soarelui. De asemenea, a mutat capitala din Teba în Tell-el-Amarna, pentru a reduce puterea status-ului quo.

Amenhotep IV a murit în 1353 î.e.n. și chiar dacă schimbările instituite de către el nu au fost de durată, revenind la ce erau inițial în timpul domniei lui Tutankhamon, rupturile în societatea egipteană nu au fost niciodată reparate cu adevărat.

În următoarele trei secole, coeziunea noului regat a avut foarte mult de suferit. Ramses al II-lea a lăsat în urmă peste 80 de urmași, fapt care a dus la o foarte mare dificultate în a găsi pe cineva pentru a îl succede. O nouă dinastie a apărut (tot sub numele de Ramses), dar până s-a ajuns la ultimul membru,

Ramses XI (1098 – 1069), documentele arată că Egiptul se ruptese, practic, în două state, unul de nord, guvernat din Teba, iar celălalt din sud, guvernat din alt oraș, Tanis. Dacă ne ducem încă 300 de ani înainte în istorie, vedem zona fostului egipt fragmentată în nouă părți separate. Acestea pot fi observate pe hartă, fiecare regiune colorată altfel.

Pentru aproape 2000 de ani, Egiptul a fost nu numai o forță regională, ci și o civilizație care bătea ca o inimă. Cultural și științific, matematicienii și astronomii din Egiptul antic au fost avangarda inovației. Dezvoltând agricultura, ei au exportat resurse în tot Orientul mijlociu și zona mediteraneană. Egiptenii antici au construit edificii care și după 4000 de ani, încă uimesc inginerii. Politic, clasa regală egipteană a fost cea mai longevivă și impresionantă monarhie care a existat vreodată.

Dar unde s-au dus, până la urmă, egiptenii antici?

Răspunsul superficial este că au fost cucerți de o succesiune de imperii - Persan, Grec, Roman, Arab - și că au dispărut.

Răspunsul *real* al acestei întrebări este că ei *nu s-au dus nicăieri*. Încetul cu încetul, limba, religia, arta și arhitectura egiptenilor s-au schimbat. Ei nu au plecat; *definiția civilizației s-a schimbat în jurul lor*.

REALIZAT DE Iliescu Ioana și Călin Cristian

N
20 mi
50 km

Chiefs of the West

Great chiefs of the Meshwesh

23rd Dynasty

22nd Dynasty

Princes of the 22nd and 23rd Dynasty

Great chiefs of the Meshwesh

Disputed Territory

Rulers of Herakleopolis

Rulers of Hermopolis

Rulers of Thebes

Upper Egypt

Lower Egypt

Sinai

Gulf of Suez

Kharga Oasis

Wadi Hammamat

Dakhla Oasis

Hitiții

Poporul de războinici cunoscut sub numele de hitiți a înregistrat perioada sa de glorie între secolele XVII și XIII î.Hr., când a avut una dintre cele mai puternice armate din lumea antică. S-au așezat în Anatolia (centrul Turciei), în jurul secolului XXI î.Hr., când controlau zona din interiorul capitalei lor fortificate, Hattusas. Treptat, regatul hitiț s-a extins în Siria, unde s-a ciocnit de Egipt și puterea în ascensiune a asirienilor. În ciuda reputației lor înfricoșătoare, hitiții erau politicieni iscusiți și preferau, acolo unde era posibil, diplomația în locul conflictului armat. În cele din urmă, atacurile forțelor străine, combinate cu foametea, au pus capăt imperiului hitiț.

Hitiții au reprezentat o forță importantă în Orientul Mijlociu din 1750 î.Hr. până aproape de 1200 î.Hr. . Până spre sfârșitul secolului al XIX-lea, nu se cunoștea nimic despre hitiți în afara relatărilor biblice, astfel încât unii sceptici i-au considerat o invenție a autorilor biblici.

Însă, în 1876 o importantă descoperire arheologică avea să schimbe acest punct de vedere. Un cercetător britanic pe nume A.H. Sayce, a descoperit unele inscripții săpate în stâncă în Turcia. Acesta a intuit faptul că ar putea avea legătură cu poporul hitiț. Zece ani mai târziu, mai multe tăblițe de argilă au fost găsite în Turcia, în locul numit Boghazkoy. Expertul german, în scrierea cuneiformă, Hugo Winckler, a cercetat tăblițele și începe propriul studiu asupra acestui sit, în anul 1906.

Primele orașe cetăți au apărut începând cu secolul al XX-lea î.H. când unele triburi hitițe au început să impună lupta pentru supremație. Primul dintre cei 29 de regi care se remarcă prin campaniile de cucerire din mileniul al II-lea este regele Anitta din Kuşşara, anticipând imperiul ce va urma. În ciuda reputației lor înfricoșătoare, hitiții erau politicieni iscusiți și preferau, acolo unde era posibil, diplomația în locul conflictului armat.

Totuși, pășind pe urmele acestuia, succesorii lui Anitta au reușit să extindă teritoriul hitiț prin intermediul forței. Acesta a atins apogeul în timpul lui Suppiluliuma I care a preluat puterea într-un moment de criză ducând populația în robie. Domnia sa durat patru decenii, timp în care criza a fost depășită. În vederea consolidării autorității regale sunt luate măsuri radicale, precum: reorganizarea administrației, în fruntea provinciilor fiind numiți reprezentanți ai familiei regale. Suppiluliuma începe prin a reimpune autoritatea hitiță principatelor și regatelor vecine care se emnicipaseră în ultimele decenii. Astfel, printr-o abilă combinație de intervenții militare, căsătorii, amenințări și dării, Suppiluliuma formează un adevărat imperiu înconjurat de state vasale, puterea hitiță rivalizând cu cea egipteană. Astfel, în urma unor ciocniri dintre cele două puteri se semnează un tratat prin care

hitiții sunt în avantaj.

Această perioadă de apogeu s-a menținut până în timpul lui Suppiluliuma II, când s-a produs destrămarea imperiului prin trădarea regelui vasal Meddwatta ce și-a retras sprijinul împotriva atacurilor forțelor străine.

Prăbușirea regatului hitiț a condus la apariția, în spațiul dominat de acesta, a numeroase state, reduse ca dimensiuni și importanță, așa-numitele state neohitițe. Ele se găseau ascunse în văile Munților Taurus sau se aflau în zonele îndepărtate, de la graniță, pe care valul migrator le-a ocolit.

Statele neohitițe s-au menținut încă vreme de cinci secole, fiind, în general, în raporturi de vasalitate față de regii vecini. Sfârșitul existenței lor politice este marcat de cucerirea ultimei mari cetăți hitițe, Karkemish, în anul 717 î.Chr. de către regele asirian Sargon II. În următoarele

secole hitiții au fost asimilați de către semiți. Ei încep să vorbească limba arameilor care, începând cu a doua jumătate a mileniului II î.Chr., au pătruns pe teritoriul lor. Astfel numele hitiților dispăre din istorie.

Moștenirea culturală lăsată de hitiți nu se ridică la înălțimea altor culturi ale Orientului Apropiat. O anumită parte a producției literare nu reprezintă decât preluări și prelucrări ale unor teme generale de largă circulație în lumea mesopotamiană și hurrită. Între producțiile originale se numără textele comemorative (tablita lui Anitta) sau analele regale. Religia hitiță constituie un sincretism, exemplificat prin coexistența divinităților din panteonul vechi indo-european (Mithra, Varuna, gemenii Nasatiya) cu zeități oficiale ale statului (zeița Soarelui din Arinna) și cu cele împrumutate din spațiile învecinate (zeul hurrit Tesub). Este de remarcat și existența unor orașe sfinte

Ugarit

(Arinna, Nerik, Zappalanda). Deasemenea, poporul hitiț apare menționat în Vechiul Testament, fiind unul dintre grupurile etnice ce au populat Țara Canaanului.

Astfel, hitiții au rămas în istorie ca un popor cu origini necunoscute care a condus un imperiu vast, și care, în final rămâne o civilizație învăluită în mister, afirmațiile specialiștilor fiind doar speculații.

Politica

Conducătorii hitiți erau comandanți supremi ai armatei (judecători și preoți supremi). Cel mai mare rege a fost Suppiluliumas I (cca 1380-1346 î.Hr.), care a cucerit toată Siria, dintre Eufrat și mare. Deși a cucerit teritoriul prin puterea sa

militară, a continuat să-și mituiască rivalii egipteni cu aur. Mulți zei sirieni au fost acceptați de către hitiți ca zeități principale, printre care Teshub, care simboliza furtunile și războiul distrugător.

Ugarit: Oraș comercial bogat de pe coasta Mediteranei, Ugarit a fost principalul focar de conflict între hitiți și egipteni din cauza poziției sale. A fost abandonat în tulburările care au distrus Imperiul hitit. Arheologii au descoperit aici unul dintre cele mai vechi alfabet cuneiforme din lume.

Lupta de la Kadesh

Cea mai veche luptă din lume care poate fi reconstituită s-a desfășurat între carele de război ale regelui hitit Muwatallis și egipteanul Ramses II, la Kadesh, în jurul anului 1290 î.Hr. Carele au continuat să prezinte importanță pentru armatele antice încă 2000 de ani.

Arta și literatura

Miturile hitițe scot în evidență războaiele divine și multe îl înfățișează pe Teshub învingând forțele răului. Între rămășițele capitalei acestora, din vârful de colină, de la Hattusas (Boghazkoy, Turcia) în basoreliefurile de piatră de pe zidurile orașului apar războinici cu căști și unii dintre numeroșii zei hitiți. Au fost găsite mici figurine suflate cu aur. Acestea înfățișează regi și zei, având în picioare cizmele distinctive, cu vârful întors, ale oamenilor de la munte.

Teshub, zeul hitit al furtunii

Neo-hitiții:

Orașele-state siriene care aparțineau imperiului au adoptat hieroglife hitițe și arta acestora. După prăbușirea imperiului, această influență a continuat, iar orașele au devenit cunoscute sub numele de statele neo-hitițe.

Descoperirea hitiților s-a dovedit a fi una dintre marile descoperiri arheologice ale tuturor timpurilor. Aceasta, pe de-o parte, a ajutat la confirmarea mențiunilor biblice,

iar pe de alta, a avut un impact major asupra studiului arheologic în Orientul Mijlociu. Datorită acestei descoperiri, avem ocazia să înțelegem istoria limbilor indo-europene, precum și practicile religioase, sociale și politice ale Orientului Mijlociu antic.

REALIZAT DE Filip Ștefana-Maria și Trofin Roxana-Elena

Imperiul Inca

Imperiul Inca a fost cel mai mare imperiu din America precolumbiană. S-a ridicat pe înălțimile din Peru în jurul anului 1200.

Între 1438 și 1533 Inca a reușit, prin cuceriri și asimilări, să încorporeze o mare parte din vestul Americii de Sud, având centrul în jurul Anzilor și a inclus o mare parte din teritoriul ocupat în prezent de Ecuador, Peru, Bolivia, Argentina și Chile.

Miturile originii

Incașii aveau trei mituri ale originii. În unul din ele, Ticei Viracoccha, care a ieșit din lumea subacvatică, s-a instalat într-o grotă, lângă Cuzco, numită Pacaritambu și aici a procreat opt copiii, patru băieți și patru fete.

Cei patru baieti și-au luat de neveste pe cele patru fete,

legenda mitică justificând astfel practica leviratului și a suroratului. Cei patru băieți, Manco, Anca, Cachi și Uchu, numiți ayar sau regi, simbolizează căpeteniile celor patru triburi care aveau să constituie încrengăturile genealogice ale Imperiului Incaș. Manco, numit și Capac, devine căpetenia unui trib barbar sub puterea căruia

suferise ca rob, după care cucerește toate triburile din jurul cetății. Cuzco, înlocuiește căpeteniile acestora cu căpetenii incașe și instituie monarhia ereditară, absolută. Construiește marele templu al zeului Soare, Inti, apoi bastionul Sacsahuaman, iar în cele din urmă un palat magnific.

În alt mit, zeul Soare Inti (Fig.1) le-a poruncit lui Manco, Capac

și Mama Ocllo să se ridice din adâncurile Lacului Tititcaca și să găsească orașul Cuzco. Ei au mers prin peșteri subterane până au găsit Cuzco, fondând aici Hurin Cuzco, prima dinastie a Regatului din Cuzco.

În cel de al treilea mit al originilor un zeu incaș al soarelui i-a spus soției lui că era singur. Aceasta i-a propus să creeze o civilizație care să-l venereze și să-i țină companie. Zeul a primit acest sfat ca o idee înțeleaptă și l-a pus în aplicare și așa s-au născut incașii din Lacul Cuzco, au populat Anzii și și-au venerat zeul.

Organizare politică

Incașii aveau o organizare strictă a societății, de la familia regală la oamenii de rând.

Împăratul avea toată puterea și conducea cu autoritate divină, fiind considerat descendent direct al lui Inti.

Următoarea clasă socială era reprezentată de aristocrație, formată din descendenții și rudele împăraților, și nobilii din popoarele cucerite, care erau considerați "Incași adoptați". Aristocrații dețineau cele mai importante posturi din guvernare, religie și armată.

Imperiul a fost împărțit în patru organizații (Antisuyu, Contisuyu, Collasuyu și Chincosuyu) cunoscute ca "Cele patru suyus (sfert) ale lumii", în

centru aflându-se capitala Cusco, de unde și numele imperiului, Tahuatinsuyu ("Țărâmul celor patru sferturi"). Mai târziu, incașii au împărțit fiecare parte în unități mai mici cu oficiali care supravegheau activitățile locuitorilor acestor unități.

Problemele de stat ale incașilor erau bine controlate. Întregi populații locale erau câteodată mutate în alte comunități, în general în locuri unde era nevoie de oameni pentru agricultură și minerit.

Uneori, stabilirile erau motivate de către stat. Plasarea vorbitorilor de Quechuana în zonele noi cucerite dezavantaja abilitatea grupurilor locale de a se uni împotriva incașilor și ușura modul de a răspândi ideile și cultura incașilor.

Guvernanții păstrau date stricte în legătură cu numărul populației, aurului, pământurilor, recoltelor și proiectele imperiului, cu ajutorul quipului (o serie de fire înnodate, de diferite tipuri și culori, agățate la anumite intervale pe un alt fir lung).

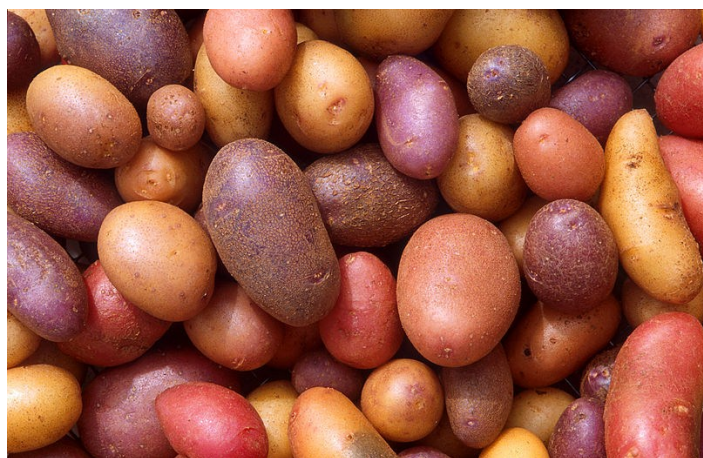

Figura 2. Varietăți de cartofi din Anzi

După cucerirea lor de către spanioli, incașii și-au pierdut abilitatea de a citi quipusuri.

Societate

Baza societății incașe era ayllu-ul, un fel de clan format din mai multe familii care trăiau împreună pe o suprafață limitată, și care își împărțeau

Templul Soarelui

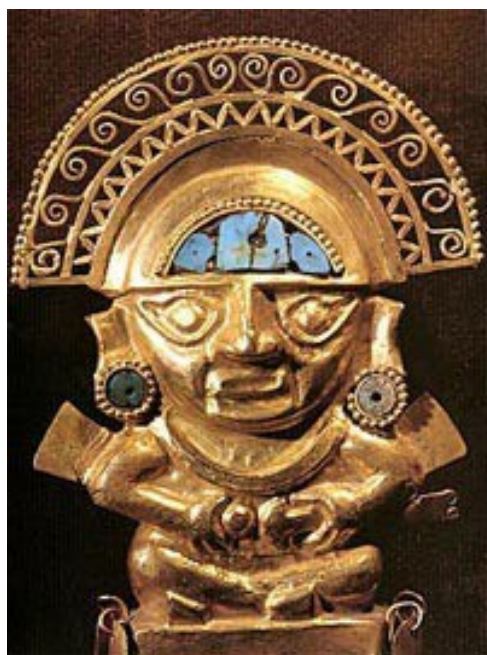

Figura 1. Inti Zeul Soarelui

pământul, animalele și recoltele. Ayllu-ul varia în mărime, de la simple ferme de țărani, la orașe mari. Toata lumea aparținea unui ayllu.

Dacă cineva se năștea într-un

ayllu, rămânea acolo până la moarte. Dacă un bărbat dintr-un ayllu nu era căsătorit până la vârsta de 20 de ani, conducătorul ayllu-ului îi alegea o soție.

Cei mai mulți dintre incași erau fermieri care lucrau pământul. Împăratul, fiind stăpânul tuturor teritoriilor, conducea și repartiza ayllu-urile astfel încât o familie avea o fermă.

Viața de zi cu zi a incașilor varia în funcție de clasa socială. Împăratul locuia într-un palat de aur și argint. Deși paturile sale erau create din blană fină, el dormea pe podea, ca și oricare alt servitor sau supus de -al sau. Cu toate că avea mai multe soții, ca soție oficială era recunoscută sora sa. Familia regală și nobilii erau scutiți de

impozite și aveau numeroase privilegii.

Viața țăranilor era total diferită de cea a împăratului și a nobililor. La micul dejun familia bea o băutură specifică incasilor, chicha, după care toți lucrau pe câmp până la amiază. Țăranii și incașii care nu erau nobili aveau dreptul la o singură soție.

Bucătăria incașă

Bucătăria incașă își are originea în vremurile pre-columbiene. Civilizația Inca era întinsă pe mai multe regiuni, deci exista o mare diversitate de plante și animale utilizate la gătit, dintre care multe rămân necunoscute în afara zonei Peru. Printre cele mai importante se găseau diferiți tuberculi, rădăcini și cereale. Oamenii din Anzi au dezvoltat sute de soiuri de cartofi (Fig.2), cele mai multe dintre ele fiind încă necunoscute în restul lumii. Porumbul era folosit pentru obținerea unei băuturi alcoolice fermentate numite chicha.

Cele mai frecvente surse de carne au fost porcușorii de guinea și lamele, precum și peștele uscat.

Religie

Religia Inca era una politeistă (zeul soarelui, zeita pământului, zeul porumbului ș.a.). Supușii imperiului aveau dreptul să-și venerze zeii atâta timp cât recunoșteau supremația lui Inti,

Machu Picchu Bromelias

Ticeii Viracocha

zeul soare, care era cel mai important zeu venerat de conducerea Inca. Așadar ayllu și orașele-stat ce făceau parte din imperiu și-au putut venera în continuare proprii zei.

În cadrul ceremoniilor religioase, incașii sacrificau lame, însă mai târziu au trecut și la sacrificii umane. Mare parte din contactul dintre clasele superioare și cele inferioare era de natură religioasă și consta în complicate ceremonii ce durau uneori de la răsăritul până la apusul soarelui.

În fruntea ierarhiei ecleziaste se găsea marele preot, care alegea femeile destinate pentru a deveni soții ale divinităților solare. Preoții erau de asemenea importanți prezicători. Incașii aveau numeroase practici creștine: țineau post, practicau abstenența, împărtășania, botezul și spovedania, înainte de vremea spaniolilor.

Incașii mai credeau că unele locuri și obiecte sunt sfinte,

numindu-le haucas. Un hauca putea fi un mare templu construit de oameni, un obiect gasit în natură sau un deal.

Trupurile și mormintele morților erau tratate ca haucas. După moartea unui incaș, familia sa mergea la înmormântare timp de opt zile și trebuiau să poarte haine negre timp de un an, iar femeile trebuiau să-și taie în fiecare dimineață câte o şuviță de păr.

Sacrificii

În 1999 o expediție argentinian-peruviană a găsit cadavrele perfect conservate a trei copii Inca, sacrificați cu aproximativ 500 de ani mai devreme: o fată de 15 ani, poreclit "La doncella" (Fecioara), un băiat de șapte ani, și o fetiță de șase ani, poreclită "La Nina del Rayo" (Fetița fulger). Porecla din urmă reflectă faptul că în perioada de 500 ani de la sacrificiu, mumia a fost lovită de fulger, arzând parțial corpul și unele dintre artefactele ceremoniale. Cele trei mumii

sunt expuse prin rotație la Muzeul de Arheologie de Mare Altitudine, special construit pentru ei în Salta, Argentina.

Investigațiile științifice sugerează că unii copii erau drogați cu frunze de coca și alcool înainte de moartea lor.

Clădiri publice

Construirea drumurilor era importantă pentru stabilirea comunicațiilor prin tot imperiul. Împărații incașilor au construit o rețea de drumuri pavate cu piatră pe o distanță de 16000km. Alergători antrenați duceau mesajele, lucrând ca ștafete, alergând o distanță de 400km pe zi. Pentru a traversa apele adânci ale râurilor, incașii au construit poduri suspendate cu frânghii, care uneori chiar depășeau 100 de metri în lungime. Pentru a crește producția agriculturii, s-au construit terase de piatră în trepte, pe înguste și dificilele văi ale Anzilor. Alte

impresionante clădiri ale incașilor sunt mărețele temple și palate, cum ar fi Templul Soarelui din orașul Cusco, care era aproape complet din aur.

În istoria omenirii, incașii prezintă un caz exemplar de îmbinare a unor forme de civilizație originală și puternică cu forme de civilizație împrumutată și grosieră.

Lucrau piatra șlefuită dar nu întrebuițau lianți în construcții, descoperiseră metalurgia aurului, dar nu cunoșteau fierul; confecționau o ceramică rafinată, fără să utilizeze roata de modelat; construiau drumuri bine amenajate, dar nu inventaseră vehicule cu roți, ridicau punți suspendate și flexibile dar nu valorificau încă bolta în arc, calculau mișcarea astrilor dar nu știau să scrie; posedau un calendar precis dar credeau în astrologie.

Incașii și-au construit templele din granit provenind din carierele din regiune; totuși, nimeni nu știe cum aceste pietre enorme au ajuns pe vârful muntelui Machu Picchu, căci incașii nu cunoșteau roata.

Văzut de sus, orașul Machu Picchu are forma unei păsări.

Pentru pescuit, comerț, construcții, transporturi și în scopuri militare, incașii au construit nave numite Balsas, țesând împreună trestii totora, ce au atins până la 30 de metri lungime. Această metodă de a construi nave este o tradiție veche peruviană. Există reprezentări ale acestor nave în ceramică Moche datând din 100 AD.

Artă și îmbrăcăminte

Incașii au fost o societate cuceritoare, și asimilarea altor culturi este evidentă în stilul lor artistic. Simple forme geometrice abstracte și reprezentarea animalelor extrem de stilizate din ceramică, sculpturi în lemn, textile și lucrul cu metalele au fost toate parte din cultura Inca.

Oficialii incași purtau tunici stilizate, ce indicau starea lor, care conțineau un amalgam de motive. De exemplu, se crede că modelul de tablă de șah alb-negru acoperit cu un triunghi roz a fost purtat de către soldați.

Pânza a fost împărțită în două clase: Awaska, pentru uz casnic, de obicei, realizată din lână de lamă și pânza mai fină, Qunpi, împărțită la rândul ei în două categorii: țesută de bărbații Qunpikamayuc (deținătorii de pânză fină) din lână de alpaca, și cea țesută în Acllawasi (aclahuasi) de "aclla" (virgine de sex feminin în Templul Zeului Soarelui) din lână Vicuña.

Liderii și persoanele importante purtau o llawt'u (o serie de cabluri înfășurate în jurul capului).

Guvernul Incaș controla toate hainele societății lor. Fiecare persoană primea două rânduri de haine: o pereche lejeră și una formală, care urmau să fie purtate până când se rupeau. Având în vedere că guvernul avea un astfel de control asupra hainelor, incașii nu își puteau schimba hainele fără permisiunea guvernului.

În majoritatea regiunilor, doar liderii purtau bijuterii.

Cucerirea de către spanioli

În jurul anului 1493, când Imperiul Inca era la apogeul dezvoltării sale, spaniolii apăreau pe coastele Americii de Sud. În anul 1532, spaniolul Francisco Pizarro a organizat o expediție împotriva imperiului. Profitând de faptul că tocmai se terminase un crunt război civil și de faptul că incașii nu cunoșteau călăritul, cu numai 180 de oameni, el reușește să-l răpească pe regele Atahualpa și să nimicească garda sa personală și alți oameni nevinovați, în total aproximativ 10.000 de oameni. Incașii încearcă să-și răscumpere împăratul, însă, cu tot aurul și bogățiile oferite spaniolilor, nu reușesc. În final, spaniolul, primind întăriri și răpindu-l și pe principalul general al armatei, reușește să cucerească capitala și, odată cu ea, aproape tot imperiul. Însă el nu reușește să găsească unul dintre cele mai strălucite și bogate orașe ale incașilor, Machu Picchu.

În 1533, Atahualpa, ultimul împărat incaș (numit Sapa Inca) a fost omorât la ordinul conchistadorului Francisco Pizarro, marcându-se astfel începutul dominației spaniole. Astăzi, mai mult de 8 milioane de descendenți ai imperiului, se găsesc pe fostele teritorii ale marelui imperiu.

REALIZAT DE Cibotariu Sofia și Grigoriu Anca

Insula Paștelui

Izolați dincolo de teritoriu

Vestigile grandioase împrăștiate pe tot teritoriul vin în contrast cu insula micuță, acoperită cu zgură vulcanică și cu populația sărăcăcioasă. Vasele cu exploratori care au ajuns, la intervale mari de timp, pe Insula Paștelui s-au confruntat cu o civilizație decăzută, cu un loc care arăta ca un umil cătun european sau ca un oraș portuar din America de Sud. Întâmpinați de o populație pestriță, care vorbea tot soiul de limbi, aceștia au fost nevoiți să reziste numeroaselor încercări de furtișag sau de comercializare ale unor artefacte contrafăcute. Comportamentul lor era explicabil prin faptul că, în timpurile moderne, indigenii fuseseră îndelung exploatați de diferitele companii care ajungeau pe insulă. În special în secolele al XVII-lea și al XIX-lea, locuitorii nu erau pregătiți să se apere, căzând pradă expedițiilor în căutarea de sclavi, prin care aceștia erau capturați, duși în Peru și folosiți ca forță de muncă în minele de guano. Astfel, aceștia au tras cele mai neplăcute consecințe de pe urma descoperirii de către occidentali, de către "lumea civilizată". De

asemenea, trăind izolați ca și când ar fi fost singuri pe lume, pascuanii nu au simțit, probabil, niciodată nevoia de a da un nume patriei lor pentru a o deosebi de alte pământuri despre care nu știau nimic. Totuși, unul dintre numele ezoterice date acestui loc este Te-pito-te-henua, adică "buricul pământului", nume mai mult decât sugestiv ținând cont de faptul că insula a fost printre ultimele locuri descoperite de pe planetă. Pe lângă asta, un cuvânt de spus o are și așezarea micii insule triunghiulare, în mijlocul Pacificului de Sud, la 4.025 de kilometri distanță de coasta de vest a Americii de Sud și la 4.185 de kilometri de Tahiti. Deși nu acoperă decât un teritoriu de doar 163 kilometri pătrați, Insula Paștelui nu contenește să uimească prin sursa infinită de controverse pe care le stârnește până în zilele noastre.

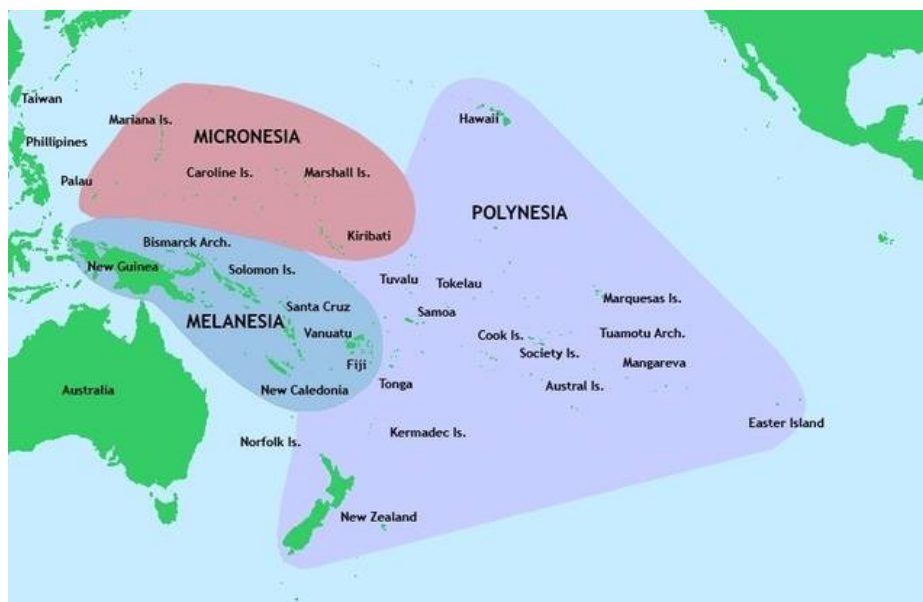
Insula a luat naștere, precum insulele Marchize, Tahiti sau Hawaii, în urma unor erupții vulcanice de acum câteva zeci de mii de ani. De aici apare motivul pentru care se spune că valurile din care a apărut Insula

Paștelui în curând o să o facă să dispară, deoarece, în fiecare an, acestea rod neconținut din falezele de cenușă, umplu craterele și se preconizează că în câteva sute de ani, din insulă nu va mai rămâne decât un recif. Aceasta este, totuși, dovada că civilizația pascuană este destul de recentă. Studii au arătat că prima colonizare a avut loc în jurul anului 1200 e.n. Există numeroase teorii lansate pe marginea provenienței primilor coloniști. În anii '50, faimosul explorator Thor Heyerdahl a lansat o ipoteză conform căreia locuitorii Insulei Paștelui proveneau din America de Sud, cel mai apropiat continent. Acesta a lansat o expediție dintr-un port din Peru

înspre Insula Paștelui la bordul lui Kon-Tiki, o plută primitivă din lemn de balsa. Expediția a demonstrat că aceste plute primitive erau suficient de bune pentru a permite oamenilor să ajungă pe Insula Paștelui pornind din America de Sud. Ipoteza lui Thor Heyerdahl contrazicea însă teoria susținută de numeroși alți oameni de știință, care considerau mai probabil ca Insula Paștelui să fi fost populată de oameni veniți dinspre vest, din Polinezia. Deși majoritatea datelor arheologice și lingvistice îl contraziceau pe Heyerdahl, ipoteza sa a continuat să fie luată în considerare. Timp de decenii a fost imposibilă descoperirea unor dovezi care să încline

balanța în favoarea unei teorii, însă recent acest lucru a fost posibil datorită analizelor genetice moderne.

Cât despre statuile uriașe,

numite „moai”, originile lor se învârt în jurul legendelor care spun că acestea au fost ridicate pentru a apăra pământul de dușmanii veniți pe mare. Se mai spune și că fac parte din tradiția

polineziană de adorare a strămoșilor, fiecare dintre ele fiind reprezentarea unui șef de trib din trecut. Statuile erau amplasate pe platforme înalte, intitulate „ahu”, situându-se astfel între zei și oameni, și erau îndreptate cu fața spre interiorul insulei, ca să poată cuprinde totul cu privirea lor protectoare. Se crede că puterea socială și economică a unui șef de clan se măsoară în numărul de statui moai aflate deasupra mormintelor familiei, astfel că exista o veritabilă concurență între șefi. De aceea, pe insulă se găsesc statui de dimensiuni între 3 și 8 metri înălțime, în funcție de importanța șefului de clan care le-a construit.

Realizarea lor s-a făcut după un model unic, locul în care sunt așezate fiind ceea ce le conferă individualitate. Astfel, în spatele unuia dintre grupurile statuare se află armata celor ce urmau a fi construite, iar observațiile cercetătorilor de la fața locului afirmă că, deși șantierul este părăsit și muncitorii morți de mult, aceste statui abia schițate creează o atmosferă vie, de parcă lucrătorii tocmai au luat pauza de prânz și sunt pe cale să apară în orice moment, râzând zgomotos în timp ce adună uneltele. Dovezile arheologice indică faptul că statuile au fost realizate de-a lungul a sute de ani, iar faptul că stilul s-a menținut de-a lungul acestei perioade îndelungate sugerează că arta cioplitorilor s-a transmis în cadrul unei bresle de sculptori. Oamenii de știință estimează că sculptarea unei statui, folosind doar dalte de piatră, ar fi durat câțiva ani. Realizarea sculpturilor moai nu este, însă, aspectul cel mai

misterios al acestor monumente unicat, ci transportarea lor. Sute de statui realizate în cariera Rano Raraku au fost amplasate de-a lungul Rapa Nui, peste văi și dealuri și la distanțe de 15 kilometri. Câteva dintre statuile realizate aici cântăreau și 80 de tone, adică de două ori mai mult decât cele mai mari pietre descoperite la Stonehenge. Din cele 887 de statui cioplite pe Insula Paștelui, 540 au fost transportate din carieră, o realizare incredibilă pentru o civilizație primitivă, dotată doar cu instrumente din piatră. Legenda locului spune că statuile au „mers” din carieră până la platformele situate de-a lungul insulei, iar cercetătorii au interpretat acest mit drept un indiciu al faptului că statuile au fost transportate în picioare. De altfel, de-a lungul insulei se găsesc zeci de moai abandonate și sparte în bucăți, iar cercetătorii afirmă că statuile nu s-ar fi spart astfel dacă erau transportate în poziție orizontală.

Un lucru straniu despre statui este faptul că ele nu arată în felul în care cei mai mulți dintre noi cred, adică niște capete clădite la întâmplare pe pământ, eventual doar busturi. În urma excavărilor au fost scoase la lumină reprezentări umanoide integrale, adică cu tot cu trunchi și

membre inferioare. Unele au pe cap și cate o pălărie din piatră roșie vulcanică, a căror simbolistică este încă incertă. Inițial, acestea ar fi fost dotate și cu ochi din coral, care amplificau senzația de vitalitate pe care reușeau să o emane.

În zilele noastre, Rapa Nui, după cum mai este cunoscută insula, aparține de Chile și are o populație de 3.000 de persoane, Hanga Roa fiind singurul oraș de pe insulă. Lângă Hanga Roa se află unicul aeroport de pe insulă, ce leagă cea mai izolată așezare locuită de pe Terra de restul lumii. În prezent, tot mai mulți turiști sosesc pentru a admira acest loc unic de pe Terra. Rapa Nui este astăzi un parc natural național, fiind inclus în Patrimoniul Mondial al UNESCO, printre atracții mai numarându-se și apele cristaline căutate de pasionații de scuba diving. Locuitorii de astăzi ai Insulei Paștelui sunt

mândri de istoria și cultura lor, organizând în fiecare an, în luna februarie, festivalul Tapati Rapa Nui. În cadrul acestuia localnicii își arată talentele de artizani, gătind, sculptând și pictându-se pe corp în stil tradițional polinezian.

În încheiere, dacă Insula Paștelui oferă mistere de nedescifrat, dacă locuitorii actuali sunt considerați a fi nedemni de strămoșii care au cioplit statuile, acestea se datorează modului în care acest loc sălbatic a impresionat imaginația celor care l-au văzut. Indiferent de modul de a gândi, de cultura sau sensibilitatea lor, toți cei care au descris Insula Paștelui au fost cuprinși de o emoție sinceră. Din suma impresiilor lor s-a născut legenda Insulei Paștelui, vestigiul al Atlantidei.

REALIZAT DE Negruțu Cristina
și Oarză Angela

Figura 1. Localizarea geografică a statului

Cultura și civilizația Maya

„Grecii Americii precolumbiene”: această definiție care se dă aproape în mod curent creatorilor civilizației și culturii Maya pare a fi mai potrivită decât cea de „romani ai Lumii Noi”, prin care de obicei sunt indicați incașii. Căci, într-adevăr, în lumea veche a popoarelor celor două Americi cultura mayașă deține o poziție preeminentă indiscutabilă.

Localizarea geografică

Civilizația Maya este o civilizație precolumbiană desfășurată geografic pe teritoriul Mexicului (vezi Fig.1), aceasta fiind considerată cea mai misterioasă.

Deși locația lor era defavorabilă, într-o zonă muntoasă, aveau văi cu sol fertil și zăcămintele de jad și obsidiană. Fiind localizați și în

zona centrală a podișului Guatemalei și trăind aproape de jungla tropicală, fauna era foarte bogată, de la păsări (potârniche și curcanul sălbatic) la feline sălbatice carnivore, aici fiind probabil și locul de origine al porumbului. Cea de-a treia zonă, septentrională, are în general un teren arid, clima toridă și regiunea nu are cursuri de apă la suprafață.

Organizarea social-politică

Termenul „statul Mayaș” este impropriu deoarece nu a existat niciodată această unitate statală, ea fiind doar una culturală și lingvistică. Ei nu au avut niciodată o capitală, guvern centralizat, un centru politic care să domine teritoriul.

Organizarea social-politică a civilizației Maya este una asemănătoare cu cea a orașelor - stat grecești, fiind conduse de

un preot. Abia în perioada mexicană, sub influența toltecilor, puterea a fost luată de laici. Datorită distanțelor mari dintre orașe fiecare regiune avea o autonomie relativă, existând un excelent sistem de drumuri care legau centrele mai importante. Regimul teocratic de guvernare limita tendințele de supremație a diferitelor centre. Agresiunile militare se rezumau la mici incursiuni în teritoriile vecine pentru luarea de prizonieri.

În perioada târzie a istoriei Maya (după 1200), șeful politic al regiunii Yucatan se numea „*halach uinic*” (adevăratul om). Acesta avea putere nelimitată (administrativă, juridică, militară). El guverna alături de marii preoți, ceilalți comandanți militari și căpeteniile orașelor.

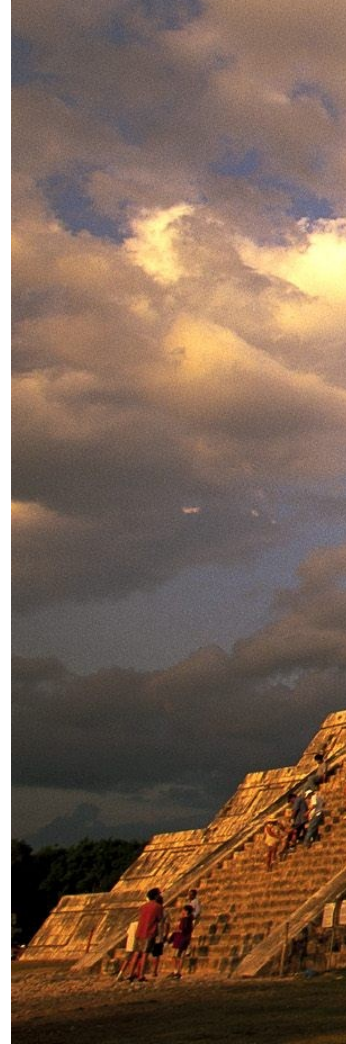

Figura 8. Piramida de la Chichen Itza

Căpeteniile orașelor erau aristocrați cu drepturi ereditare și erau întreținuți de populație. Aceștia îndeplineau toate funcțiile în orașul pe care îl conduceau, cu excepția celei judecătorești. În timp de război, comandau propriul grup de războinici, dar erau supuși celor doi mari comandanți militari, unul ereditar și unul ales pe trei ani, acesta fiind cel mai important deoarece el se ocupa efectiv cu organizarea armatei.

Clasa preoțească se ocupa de temple și de studii. Marele preot (*ahaucan* = „Principele Șarpe”, vezi Fig.2) era cel mai respectat dintre nobili, toți ceilalți preoți îi aduceau tribut, fiind consilierul principal al suveranului și, de asemenea, cel mai important în domeniul științei.

Poporul suporta toate dărilor, construia drumurile și edificiile. Tot el este cel care întreținea casta sacerdotală prin ofrande aduse templelor. Toate aceste servituți justifică posibilitatea unor războaie ce ar fi putut grăbi sfârșitul civilizației Maya.

Existau cinci categorii de sclavi:

Prizonierii de război: aceștia erau sclavi pe viață, iar cei de rang înalt erau sacrificați.

Sclavii din naștere: fii acestora puteau fi răscumpărați.

Cei condamnați pentru furt: aceștia erau sclavi până când restituiau contravaloarea furtului.

Copii orfani, cumpărați sau răpiți: aceștia erau sacrificați.

Cei cumpărați la târgurile de sclavi.

Agricultura și alimentația. Comerțul

Pământul era lucrat în comun, oamenii adunându-se în grupuri și lucrând până când toate terenurile erau gata.

Modul de producție agricolă a fost probabil același timp de 2-3 mii de ani. Terenul era obținut prin defrișarea sau incendierea pădurilor. Un teren era lucrat cel mult doi ani consecutiv după care era lăsat 10 ani să se odihnească. În regiunile fertile, o familie de 5 oameni avea nevoie de cel puțin 300 m² de teren agricol, în cele de podiș de 400-800m², iar în zonele cele mai ingrate de 2000-4000 m². Recolta de porumb obținută de o familie era de circa 1800 de banițe.

Astfel, un țăran lucra circa 190

Figura 3. Scenă de război
dintr-o pictură maya

Figura 2. Marele preot

zile pe an producând dublul necesar întreținerii casei, iar din aceștia, jumătate erau folosiți pentru plățirea dărilor și pentru comerț. Dacă voia să obțină numai hrana necesară pentru întreținerea gospodăriei, timpul se reducea la 48 de zile, restul timpului fiind alocat construcției marilor edificii.

Locul principal în alimentație îl reprezenta porumbul (75-80%). Existau mai multe feluri de porumb, iar printre lanuri se planta fasolea, al doilea aliment ca importanță. Roșiile, cartofii, manioca, castravetele, salata completau lista de zarzavaturi. În zonele meridionale se plantau pomi fructiferi, plantele de condimente și plantele textile. Un rol important îl avea arborele de pâine ale cărui frunze erau folosite ca furaje. Pădurile furnizau lemn și liane pentru case, frunze pentru pălării, fibre pentru încălțăminte

și rogojini.

Cerealele erau ținute în depozite subterane. Nu se cunoștea sistemul de irigație a pamântului și, cu toate acestea, cultura Maya a dominat din toate punctele celelalte civilizații americane precolumbiene. În timp de secetă erau construite rezervoare imense, acestea furnizând apă de băut.

Diego de Landa afirmă că ocupația spre care mayașii aveau cea mai mare înclinație era comerțul. Cu ajutorul drumurilor pietruite și a locurilor de odihnă, era posibil comerțul pe distanțe mari. Bunurile ce erau puse la schimb erau diverse, de la sclavi la pietre prețioase și la hrană. Drept monedă era folosită sămânța de cacao. Se încheiau și contracte comerciale, dar acestea erau orale. Negustorii aveau magazine proprii, nu

plăteau dări și aveau o divinitate protectoare.

Poporul Maya este singurul popor marinar dintre marile civilizații din America precolumbiană. Practicând navigația de coastă, au depășit coasta Panamei însă nu au ajuns niciodată în America de Sud. De-a lungul coastei Peninsulei Yucatan, Hondurasului, Nicaraguei și Panamei, încă din secolul IX, negustorii au instalat centre comerciale.

Organizarea militară

Nu există dovezi efective ale unui aparat militar. Absența armatei și faptul că nu i se simțea nevoia arată importanța oferită religiei. În perioada mexicană, toltecii cuceresc partea meridională și cea septentrională a statului Maya. Apar fotificații, iar

Chichen Itza (vezi Fig. 8) este reocupat de invadatori care îi oferă o strălucire mai mare ca oricând. Tribul Xiu construiește orașul Uxmal (1007) și orașul-stat Mayapan, sediul unei ligi tribale. Tribul Cocon cucerește Chichen Itza de la triburile Itza și obține hegemonia până în 1441.

Între anii 1200-1540, căpeteniile războinice au fost asimilate de indigenii Maya, astfel aspectul cultural Maya pur este modificat fundamental. Cultura Maya dispare treptat, centrele religioase transformându-se în centre politice și militare. Tribul Xiu ajutat de mercenari azteci stabilește la Chichen Itza, distruge orașul Mayapan, astfel statul este divizat în mici state aflate în conflict.

Din cauza războaielor interne și a calamităților naturale, statul Maya dispare definitiv când spanioli cuceresc Guatemala (1525) și Yucatan (1541). Retrased

Etapele civilizației Maya

Evoluția ei a cunoscut (după împărțirea dată de Morley) următoarele faze:

Faza I, fiind cea preistorică (1500 î.n.e. – 317 e.n)

Spre sfârșitul acestei perioade ei au construit temple și primele piramide-temple, au inventat un tip de scriere hieroglifică și un calendar schematic;

Faza II, zisă și epoca clasică

În prima perioadă (317 - 593) arta mayașă a căpătat caractere proprii, originale, arhitectura face progrese, sculptura întâlnește noi concepte ale realismului, iar ceramica este decorată cu măști și figuri geometrice. În perioada a doua (593 - 889) civilizația mayașă atinge apogeul – în astronomie, aritmetică, sculptură, pictura murală și ceramică. Spre sfârșitul fazei clasice orașele rămân pustii și sunt rând pe rând părăsite. Acest lucru se poate datora insuficienței de producție agricolă sau din cauza unor anumite influențe mexicane;

Epoca influenței mexicane (925-1441)

În prima parte, orașele mayașe sunt ocupate de diferite civilizații și colonii, iar de la această dată arta Maya este de mult în decadentă, fiind substituită rapid cu produse de import (ceramică și obiecte din aur și argilă). În a doua parte cultura Mayașă este modificată. Nu se mai edifică centre religioase, în viața publică religia nu mai ocupă locul proeminent, iar marile centre de ritualuri se transformă în centre politice și militare. În urma unei revolte a tribului Xiu, orașul Mayapan este distrus (1461) și fostul „stat” Maya dispare atunci când spanioli cuceresc Guatemala și Yucatan (1525 respectiv 1541). Ultimii supraviețuitori trăiesc până în 1697 când capitala Tayasal este cucerită și distrusă de conchistadori.

Figura 7. Templul din Uaxactum

pe una din insulele lacului din centrul Guatemalei, ultimele triburi Itza rezisă până în 1697 când capitala lor Tayasal este cucerită și distrusă de conchistadori.

Obiceiuri și ritualuri

Viața omului Maya era dominată pe tot parcursul ei de superstiții, credințe și ritualuri.

Înainte de a naște, femeia mergea la sanctuarul zeiței fertilității, Ixchel. Data și ora nașterii erau atent notate, deoarece de acestea depindea întreg ansamblul de ceremonii ce aveau să-l însoțească pe om toată viața. Noul născut se supunea operației de deformare a craniului- operație identică celei efectuate de incași- iar în leagăn îi erau atârinate la mică distanță bile colorate de argilă pentru a-i provoca strabismul. Copilul era purtat cât mai mult în cârcă de către mamă pentru ca picioarele să i se arcuiască. Acestor 3 idealuri de frumusețe ale poporului Maya se adaugă

perforarea lobului urechii, a buzei inferioare și a septului nazal, pentru purtarea ornamentelor. După realizarea horoscopului, preotul îi dă un nume (de obicei, numele zilei în care s-a născut), urmat de 3 alte nume: al familiei, o fuziune între numele tatălui și al mamei și o poreclă.

O mare importanță o avea și ceremonia de împlinire a vârstei pubertății (12 ani la fete și 14 ani la băieți). După ce tânărului i se alegea un naș, preotul realiza un ritual al alungării spiritelor rele. Apoi, inițiatul se mărturisea sacerdotului, iar părinții ofereau cadouri celor prezenți, se oferea o ofrandă zeului și totul culmina cu un banchet. Când ajungeau la vârsta maturității, până când aveau să se căsătorească, băieții trăiau într-o casă pusă la dispoziție de comunitate. În ceea ce privește fetele, educația acestora se limita la treburile gospodărești și supunerea față de bărbați (să nu-i privească în față). La vârsta căsătoriei, părinții tânărului îi căutau o

soție, dar mai onorabil era ca aceștia să apeleze la intermediatorul de profesie. Zestrea era asigurată de tatăl tânărului, în timp ce mama pregătea trusoul. În timpul ceremoniei căsătoriei, preotul prezenta condițiile contractului matrimonial, tămâia casa și îi binecuvânta pe miri. Odată cu acest ceremonial, tânărul avea să traiască la socri și să muncească timp de cinci ani. Dacă se dovedea netrebnic, aceștia îl alungau. Divorțul era o procedură destul de simplă, limitată chiar la repudierea soțului sau a soției.

Poporul Maya avea o incredibilă frică de moarte deoarece se credea că, atunci când moare, sufletul decedatului este luat de diavoli. Corpul mortului era învelit într-un giulgiu și i se turna făină de porumb în gură („ca să nu rămână nemâncat pe lumea cealaltă” spune Diego de Landa). Oamenii de rând erau îngropați sub pardoseala casei sau în apropiere de casă, împreună cu niște idoli de lemn sau argilă. Casa unui decedat era, de obicei, definitiv părăsită. Cei de neam nobil erau incinerați, cenușa se aduna în urne care se îngropau cu ornamente și obiecte prețioase, iar deasupra se construia un templu. Întâlnim o particularitate în regiunea nordică a peninsulei Yucatan unde cenușa celor decedați era păstrată în interiorul unor statui antropomorfe.

Credințele religioase

Pentru timpurile primordiale ale civilizației Maya nu există informații cu privire la credințele lor religioase. Se presupune că religia din această perioadă se rezuma la simplul cult al unor elemente ale naturii personificate. Dar odată cu apariția unor caste sacerdotale ierarhizate, specializate în sfera astronomiei, calendarului, aritmeticii și scrierii hieroglifice, religia a luat, începând cu sec. IV e.n., o formă mult mai complexă.

Potrivit credințelor populare, înaintea lumii actuale au mai existat numeroase alte lumi, succesiv distruse. Creatorul lumii, zeul Hunab, i-a creat pe primii oameni din porumb. Lumea era percepută ca fiind un ansamblu de 13 ceruri suprapuse, fiecare cu zeul său, pamântul fiind stratul cel mai de jos. Divinitatea supremă era Itzamna (vezi Fig. 5).

Figura 5. Zeul suprem Itzamna

Religia Maya avea un pronunțat caracter dualist. Viața este consecința luptei dintre bine și rău, panteonul însuși fiind constituit din zei binefăcători și zei ai distrugerii. Există conceptul „lumii de dincolo”, împărțită într-un loc de pace și un loc de suferințe.

Un loc deosebit de important în viața religioasă îl dețineau ceremoniile. Oribil era, la fel ca la azteci, actul sacrificiului uman

(vezi Fig.4). Victima era dezbrăcată, vopsită în albastru, preotul sacrificator îi scotea pe viu inima care era înmănată preotului oficiant, ce stropea cu sângele ei statuia idolului. Apoi corpul era aruncat din înălțimea altarului sacrificial, apoi era jupuit, urmând ca, având pielea pe umeri, preotul oficiant să execute un solemn dans ritual.

Figura 4. Ceremonie mayașă (reconstituire)

Scrierea. Cunoștințe științifice. Matematica și astronomia

În pofida obiceiurilor religioase oribile, din punct de vedere cultural, poporul Maya ocupă primul loc între popoarele Americii precolumbiene.

Este singurul popor care a creat un sistem de scriere. Există un alfabet cu 800 de hieroglife, dar până în prezent abia ceva mai mult de o treime au putut fi descifrate. Toate caracterele descifrate până acum se referă la date și calcule privind

cronologia, astronomia și religia, neexistând niciun nume de persoană sau localitate.

Sacerdoții Maya au inventat încă din sec. IV sau III î.e.n un sistem de numărare ce folosea doar două elemente (linia și punctul) și o singură operație (adunarea). Un punct avea valoarea numerică 1, iar linia, 5. Desenul schematizat al unei scoici avea valoarea numerică 0. Combinând aceste semne se ajungea până la valoarea 19 (vezi Fig.6). De aici, numerele

erau indicate prin poziția lor. Un al doilea sistem permitea numărarea până la 13, fiecărui număr atribuindu-i-se un desen al unui cap uman, reprezentând anumiți zei.

La rezultate uimitoare au ajuns sacerdoții și în domeniul măsurării timpului. Aceștia aveau 3 calendare. Unul folosea la stabilirea unor date de ordin religios, altul era pur cronologic și un al treilea, pur laic, bazat pe observații științifice extrem de exacte. Conform acestui calendar, anul era structurat în 18 luni a câte 20 de zile, adăugându-se la sfârșitul anului încă 5 zile de petrecere și sărbători. Interesant este că eroarea lor este de 17 secunde într-un an.

În același stil exact s-au realizat și calculele lor astronomice. Cunoșteau numeroase constelații (Pleiadelor, Scorpionului, Ursei Mici) și observau cu atenție planeta Venus și Steaua Polară. Puteau determina data precisă a echinocțiilor și solstițiilor, precum și a eclipselor. Este încă inexplicabil cum au putut ajunge la rezultate atât de exacte, din moment ce singurele lor instrumente erau niște turnuri cu ferestruici orientate într-o anumită direcție, iar eclipsele erau observate cu ajutorul a două bețe încrucișate.

Niciun alt popor din lume, rămas la un nivel primitiv de dezvoltare tehnică și materială, nu a atins un grad de progres intelectual atât de elevat.

Figura 9. Ceremonie de alegere a reginei.

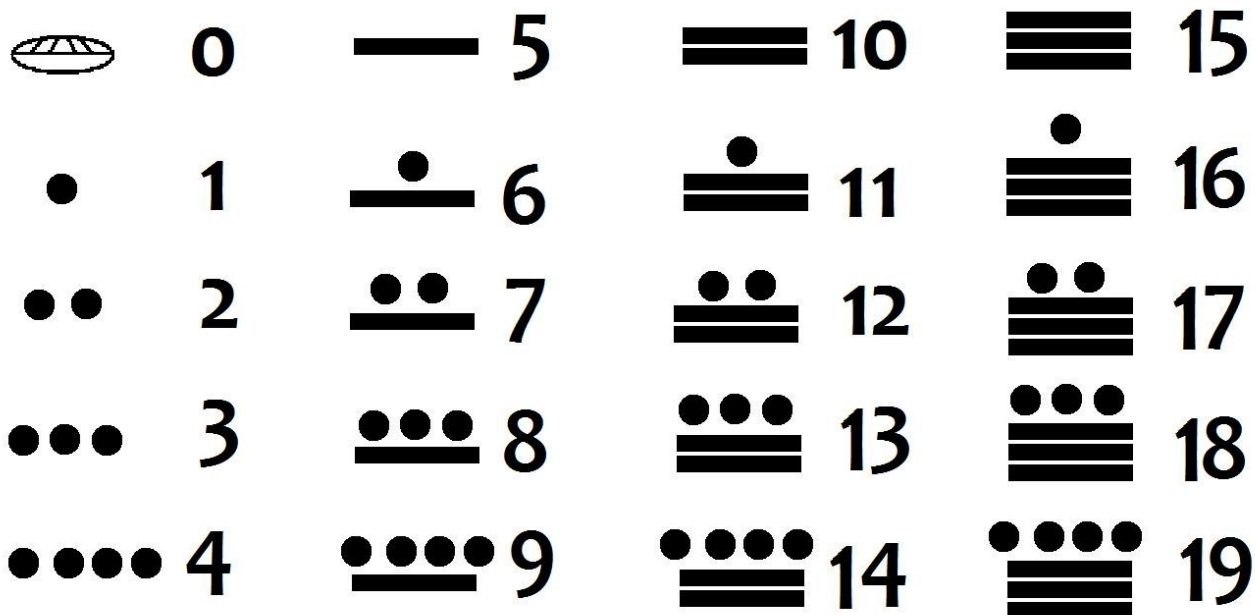

Figura 6. Semne grafice mayașe pentru scrierea cifrelor de la 0 la 19

Arhitectura și sculptura

Analizând stilul arhitectural al mayașilor putem afirma că acesta este unic. Casa are acoperișul cu două versante foarte înalte, aproximativ 6 – 7 metri iar lățimea de circa 3 – 4 metri, cu extremitățile rotunjite. Materialele de construcție sunt lemnul și piatra calcaroasă, cărămida arsă, iar pentru decorațiuni stuful. Foloseau varul și nisipul pentru a realiza o structură cimentoasă folosită ca și tencuială. După finisarea pereților se folosea fiertură din coaja unui arbore numit "chocom" pentru a oferi pereților luciu (în timp, suprafața devenea roșcată, fiind impermeabilă).

În anul 325 au construit piramida-tempul din Uaxactum (vezi Fig.7), zidărie acoperită cu stuc, cu scări pe cele patru părți. Din 278 până în secolul VI, în toată aria Maya s-au construit plafoane cu bolți false, cu arcuri pe mensole (contra inundațiilor sau pentru a da un aspect impunător). Terasalele de la temple puteau ajunge la 45 de metri înălțime. Palatele aveau camerele dispuse pe

două randuri și fără ferestre (doar în cazul în care sunt mici deschizături rectangulare în tavan).

Majoritatea sculpturilor Maya sunt din piatră (stele, fațade cu edificii, frize, coloane etc.). Dar ceea ce constituie originalitate culturii Maya în acest domeniu este sculptura în stuc. Sculptura este strâns legată de arhitectură. Spre deosebire de celelalte civilizații precolumbiene omul nu dispare în fața zeilor, ci se afirmă cu o prezență fermă și bine individualizată, aceștia vazându-se în plan egal cu zeii. În sculptura Maya omul e mult mai des întâlnit și reprezentat decât divinitățile. Se poate spune că aceștia erau obsedați după perfecțiune datorită tuturor detaliilor realizate în desenul plastic, toate fiind foarte precise și realiste.

În general, sculptura Maya avea fie implicații religioase, ceremoniale (Fig.9) sau magice, fie funcția de a consemna un eveniment istoric sau de a comemora un personaj uman.

Deși statul Maya a fost unul

primitiv, bazat pe superstiții și pe credințe religioase, fără armată și fără o organizare politică stabilă, acesta a întrecut în majoritatea domeniilor celelalte mari civilizații americane precolumbiene.

Diego de Landa (12 Noiembrie 1524 – 1579) a fost un episcop spaniol al Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Yucatán. A lăsat generațiilor viitoare o moștenire mixtă în scrierile sale, care conțin informații importante referitoare la civilizația Maya precolumbiană.

Sylvanus Griswold Morley (7 Iunie 1883 – 2 Septembrie 1948) a fost un arheolog și epigrafist american care a adus contribuții semnificative față de studiul civilizației Maya precolumbiene la începutul sec. XX.

REALIZAT DE Hârțobanu Gabriel, Rotariu Cosmin și Vițel Silviu-Constantin

Cine au fost vikingii?

- Mituri, curiozități, declin -

Originea vikingilor

S-a ajuns la concluzia că vikingii au venit din peninsulele nordice, actualele Norvegia, Suedia și Danemarca, pentru a se așeza în Europa centrală, acolo unde clima blândă și resursele erau favorabile condițiilor trainice. Aceștia au fost războinici scandinavi care au dominat jumătatea nordică a Europei în perioada 700-1050, dar care aveau și ocupații pașnice, întrucât unii dintre ei erau fermieri, pescari, comercianți și exploratori .

Dimensiuni ale civilizației vikingilor

Dincolo de imaginea luptătorului feroce -care spulberă totul în cale- asociată normanzilor, aceștia aveau și alte preocupări, fiind de asemenea comercianți și coloniști. Mai apoi încep să practice pirateria de-a lungul coastelor mărilor, grație abilităților acestora în construirea corăbiilor și în arta

navigației, răspândind teama și panica în rândul populațiilor băștinașe.

Cunoștințele lor le depășesc cu mult pe cele ale altor popoare, cel puțin la nivelul tehnologiei, rezultatele fiind unele deosebite. Hărțile realizate de ei prezintă un grad de acuratețe extraordinar, încât specialiștii apreciază că diferența față de cele actuale, puse la punct cu ajutorul măsurătorilor prin satelit, este de doar 2%.

Probabil aceștia nu ar fi devenit niște exploratori atât de faimoși, iar străbaterea regiunilor de peste mări și oceane nu ar fi fost posibilă dacă nu ar fi dispus de asemenea corăbii care impresionează atât prin forța, cât și prin frumusețea construcției lor.

Corăbiile au servit străbaterii și cuceririi noilor teritorii, îndeplinind un rol important în viața vikingilor, dar și în ritualurile lor de înmormântare.

Miturile vikingice și sălbaticii berserkeri

Pentru prima dată în istorie, avea să se ridice o categorie aparte de luptători, descriși ca fiind niște monștri însetați de sânge, un grup de războinici numiți berserkeri, ce au șocat prin violență până și pe cei mai încercați dintre vikingi, jurând supunere zeului Odin.

Zeul Odin era foarte important în mitologia nordică, rege al tuturor zeilor, al morții și al războiului, stăpân al Cerului și al Pământului.

Primele precizări despre acești războinici apar în creațiile medievale scandinave saga, opere istorice apărute la sfârșitul mileniului I și începutul celui de al II-lea.

Datorită obiceiurilor lor sălbatice în luptă, se spune

despre berserkeri că ar fi fost posedați, încât se aruncau în luptă goi sau acoperiți de blănuri, ignorând orice pericol. De aici se presupune că provine termenul de berserker (bare-sark, "fără cămașă"), un astfel de comportament fiind descris pe larg în opera din secolul al XIII-lea, Ynglinga saga ce aparține lui Snorri Sturluson. Prin urmare, poetul descrie că luptătorii lui Odin renunțau la cămășile de zale și se purtau precum lupii și câinii turbați. Altă ipoteză se referă la termenul de bear-sark, cu referire la pielea de animal pe care o purtau aceștia.

Ca urmare a pierderii controlului, în frenezia luptei, unii dintre ei ajungeau de cele mai multe ori să se năpustească asupra unui copac sau asupra unei stânci, pe care o

confundau cu dușmanul. Furia lor incontrollabilă a dat naștere terorii, care urma să devină legendară și chiar să fie asociată, în mod greșit, tuturor luptătorilor vikingi.

O consecință a comportamentului violent al berserkerilor a fost silirea lor de a trăi în afara comunităților, fiind invocați doar cu ocazia unui război, unde erau folosiți în grupuri menite să creeze baraje în rândul inamicilor sau să susțină trupele aliate care dădeau semne de slăbiciune.

În ciuda faptului că nu s-au păstrat documente care să ateste modalitatea prin care războinicii puteau să își inducă starea de berserkerang, se cunosc simptomele pe care le manifestau atât înaintea bătăliei, cât și după aceasta. În cadrul stării de frenezie,

reușeau să riposteze chiar și dacă primeau lovituri îngrozitoare, fără să simtă durere și erau priviți ca fiind niște hibrizi om-lup sau om-urs, care se înroșeau puternic la față înaintea bătăliei, mușcându-și armele și scuturile.

La sfârșitul luptei, berserkerii resimțeau o anume slăbiciune, amnezii parțiale și dureri intense de cap. În prezent, nu există explicații concrete asupra acestui "fenomen", fiind emise numeroase teorii ce descriu cauzele care ar fi putut determina un asemenea comportament.

Vikingii între mit și realitate

Mereu când ne gândim la vikingi ne apare în minte imaginea unor bărbați blonzi, violenți, ce poartă coifuri cu

coarne, care distrug totul lăsând în urmă praf și pulbere. Multe dintre aceste idei sunt însă neadevărate.

Principala afirmație eronată despre vikingi ar fi aceea că purtau coifuri cu coarne. Nu există nicio dovadă care să arate că astfel de coifuri au existat cu adevărat, toate reprezentările din perioada activității lor arătând coifuri simple.

O altă afirmație eronată ar fi aceea că "vikingii trăiau de pe urma jafurilor". Adevărul este că majoritatea erau fermieri, comercianți, meșteșugari, iar un procent destul de redus al populației se ocupa cu războiul. Pentru vikingii care trăiau pe mare jaful era doar unul dintre scopuri. Aceștia s-au stabilit în foarte multe locuri într-un mod pașnic, ca de exemplu în

Islanda, deoarece erau comercianți de rang internațional la vremea aceea, făcând negoț aproape în toate regiunile cunoscute.

Se spune că vikingii erau disprețuiți pretudindeni, dar cu toate acestea se bucurau și de respect. Regele francez Carol al III-lea le-a oferit pământul pe care deja îl colonizaseră în Normandia și chiar i-a dat-o în căsătorie pe fiica sa regelui viking Rollo, iar ca răsplată aceștia protejau Franța. De asemenea, la Constantinopol era apreciată foarte mult forța lor, astfel încât în secolul al XI-lea, garda imperială era alcătuită doar din vikingi.

Sunt reprezentați adesea purtând arme foarte simple cum ar fi securile, dar cu toții știm că ei erau niște fierari talentați care, utilizând procedee de sudură, puteau realiza săbii foarte ascuțite și flexibile.

O imagine frecventă în toate benzile desenate, filmele și desenele animate, este aceea că vikingii erau toți murdari și sălbatici, însă în Anglia aceștia chiar se remarcă prin

obiceiul unei curățenii exagerate pentru că obișnuiau să se spele în fiecare sâmbătă. Acest obicei s-a păstrat în memorie prin limbă, astfel în toate limbile nordice sâmbătă înseamnă "ziua spălatului".

O ultimă afirmație eronată ar fi aceea că vikingii au fost o națiune. Nu se poate vorbi despre așa ceva, ci despre mai multe grupuri formate din exploratori, războinici și comercianți, conduși de o căpetenie. În timpul erei vikinge, fiecare dintre șefi beneficia de autoritate asupra unei regiune restrânse.

Dispariția vikingilor din Groenlanda

Vikingii au trăit în Groenlanda aproximativ 400 de ani, formând o comunitate de creștini devotați, crescând animale și trăind din roadele pământului.

În ceea ce privește dispariția lor destul de rapidă din secolul al XIV-lea, cercetătorii au două teorii. Prima, care a fost verificată de studiul climatic făcut de experții de la Brown University, arată că vikingii au fost victimele unei scăderi

drastice a temperaturii. Fiind vorba de "Mica era glaciară", o perioadă în care temperatura a scăzut extrem de mult în Emisfera Nordică, pământul a înghețat, iar în scurt timp nordicii nu au mai putut trăi din agricultură.

William D'Andrea de la Universitatea Brown, autorul principal al

studiului care a fost publicat în revistă americană de specialitate *Proceeding of the National Academy of Sciences*, explică astfel:

"Ai un interval în care verile sunt lungi și plăcute, perioada în care îți mărești ferma, și apoi, an după an, apare acest trend de răcire al vremii și verile se scurtează și devin mai răcoroase și nu mai poți produce atât de mult fân".

Cea de a doua teorie încearcă să explice de ce nu au supraviețuit vikingii în Groenlanda, referindu-se la cultura lor. După răcirea temperaturii, aceștia au refuzat să învețe de la poporul indigen care știa să supraviețuiască în acele condiții, păstrându-și stilul de viață conservator. Astfel, ei nu s-au putut adapta, nereușind să reziste fără agricultură.

Alte motive ale dispariției sunt necunoscute, deoarece vikingii au lăsat doar urme ale culturii lor care sunt analizate și acum de către arheologi.

Sfârșitul civilizației vikinge

Până în 1066 anumite evenimente din Anglia au marcat în mod radical sfârșitul epocii vikingilor. Toate regatele scandinave erau creștine și ceea ce a mai rămas din cultura vikingilor a fost absorbit în cultura Europei creștine.

Astăzi, semne ale moștenirii vikinge pot fi găsite în cea mai mare parte ca fiind originile scandinave ale vocabularului și toponomiei în domeniile în care s-au așezat, inclusiv în nordul

La Muzeul Maritim al Vikingilor din Oslo, se remarcă o corabie lungă de 22 de metri și veche de 1200 de ani, Corabia Oseberg, cea mai faimoasă navă din cele care au rezistat din epoca vikingilor și până în prezent, care a fost găsită în anul 1904, îngropată într-un tumul.

Angliei, Scoției și Rusiei.

Concluzii

A furore normannorum, libera nos, domine. (Păzește-ne, Doamne, de sălbăticia oamenilor nordului.)

Aceste cuvinte pot fi considerate a fi o sinteză dăltuită de opinia istorică generală, care demonstrează felul ostil în care erau priviți vikingii, în mod obișnuit. Civilizația vikingilor din nord s-a

dovedit a fi o forță negativă, distructivă, un pericol momentan pentru progresul civilizației apusene, având o influență puternică și inconfundabilă asupra unei mari părți din restul Europei și a unor teritorii de peste mări și oceane.

REALIZAT DE Murarușu Ștefana
și Ouatu Andreea-Elena

9 octombrie

Ziua comemorării

victimelor Holocaustului

La data de 9 octombrie 2013, Cercul de istorie „Privire în Trecut” al Liceului Teoretic de Informatică „Grigore C. Moisil” Iași a organizat o activitate în amfiteatrul clădirii principale, cu ocazia zilei comemorării Holocaustului în România. Această activitate a fost un prilej de reflecție asupra acestei pete negre din istoria națională, dat fiind faptul că pentru mult

timp ea a fost ascunsă și negată. Astfel, am încercat să informăm elevii din ciclul liceal, cât și cel gimnazial, despre ororile ce au avut loc în spațiul românesc, de cruzimea de care au putut da dovadă autoritățile române din deceniul patru al secolului XX, cât și despre caracterele de fier ale supraviețuitorilor Pogromului de la Iași.

Prezentarea s-a bazat pe o experiență anterioară a Cercului, mai exact momentul în care domnul Leizer Finkelstein, supraviețuitor al Pogromului de la Iași (Duminica neagra, 29-30 iunie 1941) a venit în liceul nostru, deschizându-și sufletul și povestindu-ne ororile pe care a fost obligat să le îndure. Acest moment a marcat debutul

© Calin Cristian

© Calin Cristian

© Calin Cristian

© Calin Cristian

Cercului nostru, fiecare dintre noi pornind cu același sentiment, o admirație față de trecut, o dorință de a cunoaște, o intuiție că putem face mai mult. Și pentru ce am realizat până acum trebuie să îi mulțumim acestui erou, care din păcate, s-a stins din viață la

doar câteva luni după ce și-a relatat pentru ultima dată povestea, în fața noastră.

Activitatea a început cu un scurt discurs al doamnelor directoare și al doamnei profesor coordonator, Maria Rados, apoi a continuat cu

prezentarea unor fotografii vechi, cu simbolistica acestora în contextul Holocaustului, informații suplimentare oferite de doamna profesoară, încheind activitatea cu un documentar de impact despre Pogromul de la Iași, a cărui protagonist, printre mulți alții, este și domnul Finkelstein.

Această activitate de comemorare a fost o încununare a începuturilor și a sfârșiturilor, aducând astfel un ultim omagiu unor eroi ce nu au fost apreciați suficient, atunci când acest lucru încă era posibil.

REALIZAT DE Ioana Iliescu

BIBLIOGRAFIE

Aztecii

Ovidiu, *Dramba, Istoria culturii si civilizatiei*, editura Saeculum, 2008

Descopera, Jertfele aztece, <http://www.descopera.ro/dexcopera/2577361-jertfele-aztece>, 8.11.2013

Frontpress, Zece curiozitati despre azteci, <http://www.frontpress.ro/2013/08/zece-curiozitati-despre-azteci.html>, 8.11.2013

Celții

Herve le Floch, *Celții, o civilizație originală*, editura Prietenii Cărilor, Colecția Civilizații Dispărute, 2002

Wikipedia, Celții, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Cel%C8%9Bi>, 3.11.2013

Wikipedia, Mitologie Celtică, http://ro.wikipedia.org/wiki/Mitologie_celtic%C4%83, 3.11.2013

Metapedia, Celții, <http://ro.metapedia.org/wiki/Cel%C5%A3i>, 5.11.2013

Historia, Celții, druzii și nemurirea, http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/celtii-druzii-nemurirea, 5.11.2013

Descopera, Celții - primii vânători de capete din Europa, <http://www.descopera.ro/cultura/2624806-celtii-primii-vanatori-de-capete-din-europa>, 5.11.2013

Cătălin Stănculescu, Religia druidica la celti, <http://www.descopera.org/religia-druidica-la-celti/>, 7.11.2013

Egiptul Faraonilor

What happened to Egypt's Pharaohs? – <http://www.thetrumpet.com/article/8024.20.133.0/what-happened-to-egypts-pharaohs>, 09.11.2013

Why Did Ancient Egypt Decline? – <http://tvblogs.nationalgeographic.com/2011/02/26/why-did-ancient-egypt-decline>, 09.11.2013

Egyptians or Arabs – <http://www.timemaps.com/blog/13/1/egyptians-or-arabs>, 09.11.2013

Hitiții

Kidersley, Dorling, *Enciclopedia ilustrată a familiei (volumul VII)*, anul apariției 2008, p. 436.

Hitiții, <http://www.rasfoiesc.com>, 31.10.2013

Hitiți, publicat la data de 18 iunie 2010, <http://ro.wikipedia.org/wiki/>, 1.11.2013

Manea, Irina Maria, Cine au fost hitiții?, <http://www.historia.ro>, 28.10.2013

Gheorghii și hitiții, <http://origineagherga.blogspot.ro>, 28.10.2013

Imperiul Inca

Albulescu, George Titus, *Organizarea imperiului incaș, de neconceput pentru societatea modernă*, <http://www.ziare.com>, 4.10.2013

Domnul Castor, Incasii, <http://domnul-castor.blogspot.ro/>, 4.10.2013

E-scoala, Imperiul Inca, <http://www.e-scoala.ro/>, 4.10.2013

Popescu, Mihaela Catrinel, *Imperiul Incas, organizarea politica, societatea, religia, arta si cladirile publice*, <http://www.referatele.com/>, 4.10.2013

Wikipedia, Imperiul Inca, <http://ro.wikipedia.org>, 4.10.2013

Wikipedia, Inca Cuisine, <http://en.wikipedia.org>, 4.10.2013

Wikipedia, Child Sacrifice In Pre-Columbian Cultures, <http://en.wikipedia.org>, 5.10.2013

Insula Paștelui

Morrison, Al, *Easter Island, colecția Lost civilizations, București, Editura Prietenii Cărților, 1997*

Comper, Marius, *Insula Paștelui – Misteriosul „buric al Pământului”, <http://www.descopera.ro/>, 20.10.2013*

Cultura și civilizația Maya

Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, editura SAECULUM I.O. , București, 2003

Marea carte de cultură generală, Editura Litera Internațional

Natgeo.ro, *Civilizația Maya*, <http://www.natgeo.ro/istorie/civilizatii-stravechi/8352>

Irina-Maria Manea, *Mayașii, între istorie și mitologie*, http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/mayasii-istorie-mitologie

Wikipedia, *Civilizația maiasă*, http://ro.wikipedia.org/wiki/Civiliza%C8%9Bia_mai%C8%99%C4%83

Cine au fost Vikinkii?

F. Donald Logan, *Vikingii în istorie*, București, Editura Bălcescu, 1990

Niculescu Ioana, *De ce au dispărut vikingii din Groenlanda*, <http://www.gandul.info>, 27.10.2013

Manea Irina- Maria, *10 concepții greșite despre vikingi*, <http://www.historia.ro>, 27.10.2013

Nicolae Adrian, *Despre berserkeri și alte mituri vikinge*, <http://www.descopera.ro>, 27.10.2013

Historia.ro, *Ce știați și ce nu despre vikingi? Despre nebunia războinicului*, <http://adevarul.ro>, 27.10.2013

VertAngla, *Corabia de la Oseberg -Iuntrea lui Charon?*, <http://www.pintravel.ro>, 27.10.2013

Wikipedia, *Vikingi*, <http://ro.wikipedia.org>, 27.10.2013

Profesor coordonator

Maria Rados

Membri

Alexandrescu Bogdan

Andrici Cezar

Aruște Andreea

Bodnariu Andreea

Budan Laurina

Caratașu Cătălin

Cămnăru Vlad

Cibotariu Sofia

Costoaea Traian

Cristian Călin

Croitoru Alexandra

Diaconu Andreea

Filip Ștefana-Maria

Florea Oana-Lavinia

Gorgan Daniel-Mihai

Gorgan Răzvan-Gabriel

Grigoriu Anca

Hârțoban Gabriel

Iliescu Ioana

Lungu Dominic

Lupu Gheorghe

Maximiniuc Ioana

Mihăilescu Codrin

Murărașu Ștefana

Negruțu Cristina

Nichita Mihaela

Oară Angela

Olariu Mădălina-Ștefana

Ouatu Andreea-Elena

Rotariu Cosmin-Paul

Trofin Roxana-Elena

Vițel Silviu

Va apărea...

ZÂMBETE ȘI LACRIMI ASCUNSE DE ZIDURILE COMUNISMULUI

